

2908

WWW.UNI

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Босанско-Херцеговачки

ИСТОЧНИК.

Власник:

А. Е. М. Консistorија Дабро-босанска

Уредник:

СТ. Н. ДАВИДОВИЋ,

протојереј.

ЈУНИ. 1896.

СВЕСКА VI.

ГОДИНА X.

Штампарија Спиндлера и Лешнера, у Сарајеву.
1896.



С А Д Р Ж А Ј:

1. Религиозно-морални листићи.
2. О наравственим својствима пастира.
3. Беседе о Молитви Господњој.
4. О дужностима парохијалног свештенства.
5. Четири путевође добром животу : страх божији, мудрост, трезвеност и рад.
6. Блаженства.
7. Мртвачки обичаји и обреди код јужнијех Словена прије и сада.
8. Како ћемо да повратимо у народу стару побожност.
9. Англиканска црква.
10. Кратка поука на св. Николаја.
11. Поука на дан св. пророка Илије.
12. Наше црквене прилике.
13. Списак.
14. Разговор протестанткиње с папом Пијем IX.
15. Разно.
16. Књижевне вијести.
17. Јавне благодарности.
18. Читуле.

Парохија Нишић,

сарајевског Протопрезвитерата, актом конзисторијалним од 10. маја т. г. предата је у администрацију Љубомиру Николићу — свештенику сарајевском. Коначно расположење с овом парохијом учиниће се, кад се попуни архијерејска столица.



VII. и VIII. свеска „Бос.-Херц. Источника“ изићи ће заједно, пошто ће у њима бити тестаменат блаженопокојног митрополита и извјештај православне богословије у Рељеву.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА



Свеска VI.

Сарајево, јуна 1896.

Год. X.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј.

Религијозно-морални листићи.

Намијењено правословној српској младежи и сваком хришћанину.

Превео и попунио: Јован Петровић, свештеник-катихета и професор у Загребу.

(Наставак).

VIII.

Чувајте, дјецо, завјет родитељски.

Слушај, сине, наставу оца својега и не остављај науку матере своје (Приче 1. 8).

Отворимо, драга браћо, свету књигу пророка Јеремије па је читајмо.

„Рече Господ Јеремији: иди к дому синова Рахавовијех и доведи их у дом Господњи и подај им вина нека пију.“ И доведох их у дом Господњи, говори пророк, и метнух пред синове дома Рахавова пуне крчаге вина и чаше па им рекох: пијте вино! А они рекоше: не ћемо пити вина, јер Јонадав, син Рахавов, отац наш, забранио нам је рекавши: не пијте вина, ни ви, ни дјеца вапа до вијека; и куће не градите, ни сјемена не сијте, ни винограда садите, него у шаторима живите свега вијека својега, да бисте дуго живјели на земљи,

гдје сте дошљаци. И послушасмо глас Јонадава оца својега у свему, што нам заповједи.“

Зауостависмо се овдје на час. — Ко су ти Рахавови синови, о којима говори пророк? — То је — једно старо племе арапске пустиње; о њему се говори још у књизи Постања, у историји о Авраму; Јонадав је родоначелник тога племена и живљаше на 900 година до рођења Христа. Тога Јонадава уважаваху сви због строгог начина живота његова, а он желећи, да и његови потомци сачувају најстрожије патријархалне обичаје, даде им завјет — да никада вина не пију и да живе номадски. И синови Рахавови као што видите, строго чуваху завјет својега родоначелника за вријеме Јеремије, који је живио на 300 година после Јонадава, они чуваху завјет свога праоца,

премда ни закон Божји, ни закони људски никоме не налагаху таквих строгих правила, какве је установио за своје потомке Јонадав. — А сада слушајте, што даље говори пророк:

„Овако вели Господ Саваот, Бог Израиљев: иди и реци Јерусалимљанима: синови Јонадава, сина Рахавова, извршују ријечи оца својега и ја вам говорих за рана једнако, а ви ме не послушасте. Зато овако вели Господ Бог Саваот, Бог Израиљев: ево, ја ћу пустити на Јуду све оно зло, што изрекох за њих; а породици Рахавовој овако вели Господ Саваот: за то, што слушате заповијест Јонадава оца својега и држите све заповијести његове, — за то овако вели Бог Израиљев: не ће нестати Јонадаву, сину Рахавову, човјека, који би стајао преда мношвом до вијека! (Јер. гл. 35).

Од тога доба, како је изречено ово пророштво, па до данас прошло је скоро 2500 година; већ је 1800 и нешто више година, како су Јевреји расијани по цијелом свијету; многи народи, који тада живјеше, ишчезоше са лица земље; многа су царства од тада основана и разорена, — а слово Божје вјечно је — непромјенљиво; *синови Рахавови живе и сада номадски у арапској пустињи, и сада не пију вина и живе по шаторима*, чувајући строго заповијести праоца свога . . . Путници, који онуда путоваху, свједоче, да Рахавита има данас до 60.000 душа.

Ево што значи строго чувати завјет родитељски! Дјецо! Чувајте свето завјете својих родитеља! Не размишљајте много: за што су вам заповједили да радите ово или оно добро дјело: само да не противурјечимо заповиједима Божјима: само да се не противимо предањима и завјетима наше заједничке матере — цреве православне! Ево они, родитељи ваши, желише

вам без сумње свом силом своје родитељске душе свако добро, када су изрицали пошљедњу вољу своју, а зар само та једина жеља није благословена од Господа? Знајте, мила браћо моја, да је већ жеља доброга срца родитељског молитва у очима Божјима: и ако ви будете испуњавали завјете родитељске с онаком љубављу, с каквом су љубављу они изrekli те завјете, ако будете свето и неповријеђено чували те завјете, у вјери, да је у њима — и благослов родитељски и њихова молитва за вас: онда ће Господ и вама у испуњењу воље родитељске открити и средство, да угодите и Њему самом за спас душа ваших. Не пазите ва онога искуситеља, који ће вам говорити, да нарушење завјета родитељскога није гријех, да завјет родитељски није заповијед Божја: Господ је јасно рекао у св. Писму: *слушај, сине, наставу оца свога, и неостаљај науке матере своје* (Приче 1. 8). Може се догодити, да ће се који завјет родитељски показати чудноватим, па и непотребним, бескорисним. Не гледајте ни на ту чудноватост, само ако се не противи слову Божју и вашој савјести: *касније*, када испуните вољу родитељску дјелом, схватићете и онај дубоки смисао, који се крије у њиховој мудрој ријечи. Ево примјера за то. Један побожан отац имађаше расипна сина. Ни савјети, ни молбе, ни пријетње очеве, — не могоше га опаметити. Он није хтио радити, дружио се и пијанчио је с такима друговима, који су били као и он. Отац је плакао и молио се Богу, да би му сам Он опаметио сина. Но ево жалости, отац обоље. Он дозва сина својој самртној постељи и рече му: „сине мој! због твога расипног живота могао бих те ја лишити напљедства; но ја тога не чиним — ја ћу оставити теби све, само под једним условом, који ти не ће бити

тешко испунити. А да ћеш га испунити закуне ми се пред поштенијем људма.“ Син обећа; позваше сусједи и отац рече: „Ево, добри сусједи, будите свједоци, да ја остављам своме сину све своје имање, но само под тијем условом, да би он, кроз три мјесеца, сваки дан, око захода сунца, долазио у ову моју мрачну собицу, затворио за собом врата, начинио три поклона до земље пред светом иконом и затим одстојао тако барем један читав сат. Нека се пред вама закуне, да ће испунити тај услов.“ Син се закуне, сусједи потврдише његову заклетву и наскоро последије тога умрије отац. Сахранивши оца, осјети син потпуну слободу и предаде се љенчарењу. Но ево првога дана залази сунце, и он се хоћеш-нећеш жури кући. Дође, уђе у мрачну избицу, затвара је, начини три поклона и стаде . . . Стоји и мисли: на што је то? На што су ти поклони? Тешком муком одстаја он један час, а последије тога одјури браћи у крчму, гдје остаде преко ноћи. Сјутра дан — опет то исто: начини поклоне, стоји и премишља . . . И сад му паде на ум: „како је мој отац био добар! за тако мало важно дјело — за три поклона у сумрак — завјешта мени, овако расипну, цио свој иметак! . . .“ И дође му у главу, како је то отац трудно стекао, а он — син — само га је срдил! . . . Прође час, и он хтједе по старој навици да иде к друговима, али се трже: „не, данас ми се неће,“ — и остаде код куће. Чује он, како му другови лупају на прозоре и зову га. Он

забрави врата, помоли се Богу и лежи да спава. Трећега дана хтједе он одмах у јутру да иде друговима, и пође; но отац му не излази из главе.

Већ давно прије заласка сунца бијаше он код куће, у мрачној собици, чини поклоне, стоји и премишља: „како ја гадно живим! Та ако тако и даље узживим — папћу на просјачки штап . . . Ето како лијепо живи мој сусјед — труди се, чисто га је милоћа погледати . . . Идем к њему, спријатељићу се с њим, па ћу се и добру од њега научити . . .“ Прође час у такову размишљању, долазе другови, зову га себи: „не, одговара он, не идем. Шта ће рећи мој покојни отац, кад види духом својим, како ја у крчми трошим оно, што је он крвавим трудом стекао?“ — И постаде он од тога времена са свијем други човјек; прође 3 мјесеца, он се завјетова да не ће нигда више пити вина, стаде радити и узе за правило живота: да ће сваки дан по један час провести усамљен у собици свога оца. Тамо читаше он корисне књиге, за душу молио се и размишљао . . . Другови га исмијеваху називајући га свецом; но он се на то није освртао; по примјеру оца иђаше свагда у цркву, пјеваше и читаше за пијевницом, и постаде примјерним господаром и домаћином међу сусједима. — Ето дјецо, како је важно и спасоносно — свето чувати завјет родитељски! У њему, у томе завјету, крије се за вас услов ваше среће и Божијега благослова! . . .

(Наставиће се).

II. О наравственим својствима пастира.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије свештеник у

Архимандрит Борис. Превео Григорије А. Николић Митровици.

4. О душевном самоизображењу пастира.

Сваки је човјек дужник своје професије, јер, извлачећи из ње извесну корист за себе, он

је обвезан, у своје време да се стара путем усавршавања самога себе да буде њеном потпором и украсом. Слично овоме и пастир је дужан ви-

соко да цени достојанство своје службе и да тежи свим силама својим поради на добитку свеопштега уважења према њој. Једним од главних средстава за то служи узвишеност његова у научном и у опште душевном одношају, помоћу напредовања богословске науке, које је тесно везано са успесима пастирске службе, посвећењем најбољих својих трудова чисто душевној страни пастирскога дела.

Пастир је свагда дужан да има високи идеал пред својим очима, но при томе не сме губити из вида обвезних одношаја његових на значења и онога великога предмета, према којему се односи тај идеал. Ма да се пастирска служба налази у свези са многим другим друштвеним службама и има с њима много заједничкога, тим не мање она се уздиже несравњено над свима њима и јавља се јединственом у овом одношају, јер припада са свим области духа, јер су главна својства, која се траже од пастира, нравствена својства.

Ипак и душевна својства сачувала су овде своје потпуно значење. Научно изражавање даје шире развиће природноме уму, чини га више гнпким и снажним, снабдева га више углађеним оруђима и средствима. У осталом, било би погрешно стављати душевно развиће и изражање главним циљем тежња пастирских, пошто је основ пастирске службе не у сфери човечјега разума, него у оним истинама, које састављају предмет вере.

Истинити пастир, чија љубав ка људима побуђује га тежњи, да свакога човека доведе у светлост познања Христова, нигда се неће остварити ни од једнога човечјега срца, нити од које врсте човечјих бића, макар био први учењак у свету. Његова је ученост случајна, а љубав саставља неопходни услов његове делатности; она га испуњава највишим тежњама, она га подиже од земље и одухотворава његову природу, она га упоређује Христу у саучешћу ка другима, које све обухваћа, она одстрањава човечје разлике и даје му виши поглед на човека.

Такав се човек унутрашње подстиче изражању свога ума и развићу својих духовних сила, да се може више потрудити за Бога у служби божанствене љубави и тиме да подиже и испуњава нове таланте у царству Божјем.

Пастир је обвезан чинити све, што од њега зависи, а у осталом да се узда на Бога. Без

тога напора ума и воље он не може очекивати помоћи и суделовања Божјега; и у том је то јединство чисто детиње простоте и срдачности са душевним даровима, које нас у удивљење доводи код великих пастира. Дело Божје захтева најтежих душевних напора од стране пастира и ма да се ти напори изазивају не унутарњим потребама самога пастира, тим не мање ништа му тако не приличи, као ти напори; осим тога, као награда за усрдност ка својем душевном изражању биће умножење плодова његове делатности на пастирском пољу. До душе, побожност је неизмерно виша и драгоценија од изражања, но она не може испунити недостатак последњега, не може сама по себи учинити људе ученима знаљцима. Само добро развијени ум може обухватити сушност предмета, може поникнути у дубину душе човечје и познати њене потребе, а међу тим та је способност неопходна зарад пастирскога дела. Знање, тако достојно и неопходно за пастира, учитеља не даје се по захвату, и само се онај удостојава дара истинитог разумевања Писма, који се труди о развићу тога дара с таквом усрдношћу, с каквом се моли Богу за њега. Пастир је дужан бити што је могуће више образован, да може одговарати вишим душевним захтевима века, да може задовољавати религиозним запиткивањима савременога друштва, да може одстрањивати и решавати религиозне сумње своје пастве, нанесене духом времена, светским правцима, који владају у савременој науци и животу. Тако су чинили древни Оци и учитељи цркве, који су у својим списима и усменим речима не само излагали позитивну истину хришћанства, него су напомињали и савремене им појаве у науци и животу, у то време у многим одношајима проникнуте духом противним хришћанству, а ради тога са особитом љубављу и прилежношћу изучаваху незнабожачку науку и литературу. Тим више треба да се труде о свом душевном развиту и изражању пастири нашега времена, кад истинита наука и истинити живот сасвим почива и расте на основу хришћанства, када је дакле лакше открити сва одбацивања од истине, сумње одгонити од ње. А без изражања заштита истине не може бити вођена безпристрасно, не може задовољити и оне, који осећају потребу у њој; мало је тога, таква заштита одводи штети зарад царства истине Христове, јер не само противници њени, него и они, у којима

су већ успели пробудити религиозне сумње, још више ће се убедити после такве заштите у слабости истине, тада како та слабост припада не њој самој, него њеним неспособним заштитницима. И Писмо назива такову, према и благочастиву, заштиту вере, „ревношћу не по разуму“ и јасно даје појмити, да такова ревност води ка распрострањењу религиознога незнања, скривању спасоносне силе Божје премудрости. Свакако приправљање ка достојној заштити вјере неопходно је тамо, где су особито јаки нападаји на вјеру т. ј. за пастире, којих се парохије састоје од лица више или мање изображених, која се интересују савременим кретањем мисли. Но у опште говорећи и за све друге пастире потребно је изображење, пошто нападаји на истину вјере могу долазити не само са стране свјетске изображености, него и са стране незнања, на пр. у парохијама, где има секата. Само је по себи разумљиво, да предмети знања, на која се мора обраћати пажња пастирева, не могу бити једнаки у свима случајевима; они се лако познаду из положаја и духовних потреба пастве, познање добија се непосредно при противном додиру са збиљом, из самога искуства живота пастирева. Но осим тога, тако рећи, специјалнога приговљавања за задовољење религиозно-душевних потреба своје пастве, за свакога пастира има значаја и опште изображавање ума, развитак душевних способности. Неки фанатично тврде, а таквих фанатика могуће је наћи и у садањем просвећеном веку — да свештеници без изображења бивају на пракси бољи, него изображени. Не споримо, да се заиста среташу такви добри пастири без изображења, искључујући и изображење срца, слично ономе, као што бивају и песници и васпитачи и управници и многи практични радници у другим областима живота, који не завладаше истинитим изображењем и обвезани су својим значајем једино природним даровима. Но такви су свештеници врло ретки; при томе они нису најспособнији наставници и сравањујући тим мање су познати, него непотпуно њихово изображење. Последње не само не би им шкодило, него и учинило би их још бољима, способнијима пастирима, и — ко зна — можда они више, него когод други, жале недостатак својега душевнога развитка, који би им дао могућност да буду више корисни и продуктивни радници на њиви Христовој. Дело пастира

не захтева толико опширних знања у различним гранама науке, колико оштроумности и онога духа мудрости, који се јављају тек као резултат научнога изображења. Свакако, ако свештеник нема за собом ништа више, него тек једно душевно изображење, високо развијен критички ум, такав је свештеник сравањујући сиромашан; тим не мање изображење даје силу свима духовним даровима; и ми смо позвани да имамо шири поглед на своју службу, као служитељи Јеванђеља, које све обухваћа. Ми нисмо дужни одвраћати своје погледе од свега онога, што видимо божанственога у природи и у њеним постојаним, нигда непроменљивим типовима, у литератури, где можемо разгледати духовни живот човечанства, где налазимо наплоћену у језику оцјену савремених појава живота; у историји, која је откривање воље Божје у васпитању човечанства; најпосле, у вештини, која је израз живота и духа народа и дивна дела, која су даљни одсјаји неисказане лепоте Божанственога Разума. Разуме се, тешко је захтевати, да је пастир специјалиста у свима областима научне радиности човечјега духа; но то му не даје још повода и права да гледа на своју службу са уске професионалне тачке гледишта, да види у себи само учитеља позитивнога откривења Божјега, како се оно садржи у Писму и у учењу црквеном, или, што је много горе, да сматра себе само исправљачем потребâ, пуштајући из вида и пажње најважнији део пастирске службе — *васпитни и учитељски*. Пастир не треба да гледа на свој позив много шире и више, као на највећи у свету позив, да тумачи људима Божанствено, ма где се било оно откривало, да би људи познали Бога у Његовој безкрајној пуноћи и савршенству и тиме да би се научили свим срцем љубити Га и покоравати Му се.

Што се тиче цене научнога изображења за пастира, то се она пре свега потврђује Писмом, које, ма да и забрањује уздати се у свему на човечју мудрост, но у то исто време одобрава и шта више управо захтева од својих служитеља знања, душевних радња, здравога учења, поучавања себе у истини. „Јер усне свештеникове треба да чувају знање“ (Мал. II, 7.). „Постарај се, да се покажеш поштен пред Богом, као радин, који се нема шта стидети и право управља речју истине,“ писао је ап. Павле Тимотеју (II. Тим. 2, 15); сам апостол у својим посланицима по-

жива се на незнабошачке писце, чиме не само сведочи своје изображење, него и показује, да је употребљавање науке у пастиреком делу потпуно законито.

Свака истна, којој му драго области знања припадала, ако је сугласна са чињеницама или, што је то исто, са збиљом, припада јединству истине и по правичности односи се у неком смислу ка сфери божанствених ствари; јер један је само, који држи сваку истину, Онај, Који је Сам себе назвао истином: „*Јзъ есмь*

(Наставиће се).

Беседе о Молитви Господњој.

За народ превео Григорије А. Николић, свештеник у Митровици.

(Наставак.)

Беседа VII. О петом прошењу.

И остави намъ долги наша, такоже и мы вставляемъ должникомъ нашимъ.

Ово је пето прошење молитве Господње. Ма да реч Божија и Тело Исуса Христа као духовна храна, веома много помажу за одржање у нама живота праведнога и побожнога; при свем том ми, браћо драга, докле год живимо у роду овоме прелубошворноме и грешноме (Марк. 8, 38), не ћемо избегнути греха, зацело ћемо грешити. Апостол Јован Богослов говори: *Ако речемо да греха немамо, себе варамо, и истине нема у нама* (1. Јов. 1, 8). По овоме, браћо, после молитве за даровање живота праведнога и побожнога и за даровање средстава за одржање нашег живота, неопходно нам је молити се Оцу нашем Небескоме, да нас Он, у случају наших сагрешења, заустави од њих и да би нам опростио наше грехе. Баш тој молитви, ка Оцу нашем Небескоме, о опрштењу наших грехова и учи нас пето прошење молитве Господње.

И остави намъ долги наша, такоже и мы вставляемъ должникомъ нашимъ. Те речи српски гласе овако: „Оче наш Небески! Опрости нам наше дугове, као што и ми опраштамо онима, који су нама дужни.“

Овде под духовима разумевају се наши греси. Греси се називају дуговима за то, што кад грешимо, тада не дајемо Богу оно, што смо Му дужни били дати; а дуг, по обичним нашим појмовима, и јесте ма штогод узето од другога, но још му не повратисмо.

пшть, истина и жикотъ.“⁴ Таким начином, свака чисто научна чињеница није оскудна у делу познања Бога; хришћанство није религија фантазије, као што није она и религија једне спољашње форме, него је религија саме истине, историјске, уметвене, наравствене, и по овоме оно је свагда на страни вишега развића и савршенства разума; и пошто наука тежи расветлити и очистити истину од незнања, то је она свагда дужна бити савезницом и верном помоћницом религије.

Много примисмо ми од Оца нашег Небескога. Ми примисмо од Њега овај временити живот, који је за нас тако драгоцен и заједно с тим призвани смо наследиству вечнога живота; снабдевени смо од Господа душевним способностима: умом, вољом и срцем, по којима смо *мало мањи од анђела* (Пе. 8, 6); *нама су дароване све божанствене силе ка животи и побожности* (2. Петр. 1, 3) и заједно с тим сваки дан дарују нам се средства ка одржању временитог живота. И шта ми имамо, што не примисмо од Бога (1. Кор. 4, 7)? Све је, што имамо, од Бога. Но пошто смо све примили од Бога, то смо и дужни све повратити Богу; на име, прво, ми смо Му дужни одавати нашу непрестану хвалу за Његове непрестане милости према нама; и, друго, дужни смо сав свој живот, све своје силе како душевне, тако и телесне предати, то јест посветити Богу, на пример ум свој посветити познању истинитог Бога, срце — љубави Богу, своју вољу дужни смо покорити Његовој свеблагој вољи и закону. Ако ми све то радимо, то значи ми испуњавамо свој дуг у одношају према Богу, значи — ми смо верне слуге Божје; а ако ми ништа од тога не радимо, то јест не одајемо Богу ни хвале за Његова добротина, ни љубави за Његову љубав према нама, нити покорности Његовој вољи за Његово старање о нашем спасењу, то свим тим ми и постајемо дужници Божји, грешници смо и кривци пред Његовом праведношћу.

Из тога појма о нашим гресима, као о дуговима, јасно се већ види и то, ко су дужници

наши? То су они људи, који нам не дају оно, што нам по закону Божјем дугују. На пример, ми смо и од природе примили наклоност нашим ближњима и у закону Господњем имамо заповест да их љубимо као себе саме (Марк. 12, 31). Ако ми то испуњавамо, то значи ми им дајемо, што дугујемо. Ако, напротив, не љубимо наше ближње, мрзимо на њих, то тим самим ми се и показујемо дужницима, то јест кривцима пред њима.

Дакле, браћо моја, прости смисао петого прошења молитве Господње: и остави намъ долги наша, јакже и мы остављамъ должникѡмъ нашимъ, сад ће вам бити разумљив: „Оче наш Небески! Опрости нам наше грехе, управо тако исто, као што и ми опраштамо, који су нам што згрешили“.

Обратимо, браћо, особиту нашу пажњу на речи. Јакже и мы остављамъ должникѡмъ нашимъ. Дакле по заповести Господњој, ми можемо молити Оца нашег Небескога о опроштењу наших грехова не другаче, но претходно опростивши онима, који су нас увредили. А у противном случају, то јест ако ми не опраштамо увреде нашим ближњима, тада ни сами не ћемо добити опроштење наших грехова. О томе Сам Господ наш Исус Христос говори овако: *ако ви будете опраштали људима њихове грехе, опростиће и вама Отац Ваш Небески; а ако не будете опраштали људима њихових грехова, не ће ни вама Отац опростити грехова ваших* (Мат. 6, 44—45).

Па за што то, браћо, Господ нам не опрашта наших грехова у оно време, кад ми сами не опраштамо онима, који нас вређају? За то, што не опраштајући ближњему увреде, ми се тиме показујемо немилостиви, тврдога срца; а ономе, који је тврдога срца, каква је милост? Речено је у Светоме Писму: *суд дез милости, који не чини милости* (Јак. 2, 13). И на другом месту Господ говори: *каком мером мерите, онаком ће вам се и мерити* (Мат. 7, 2). Човек жестоко нерадо прашта увреде ближњему, а таквом истом мером и њему ће се вратити, то јест по његовој жестини, не ће се опростити и његови греси.

Дакле, браћо хришћани, од нас самих зависи примити или не примити опроштење наших грехова. Ако хоћемо да примимо опроштење својих грехова, то смо дужни сами опраштати

онима, који нас вређају, А ако не опраштамо увреде нашим ближњима, то услед тога не само што не ћемо сами примити опроштења наших грехова, него шта више и молити се Богу за то не можемо, у противном случају молитва наша, о опроштењу наших грехова, биће неразумна и обратиће нам се у грех. Јер како ћемо ми изговарти речи: и остави намъ долги наша, јакже и мы остављамъ должникѡмъ нашимъ, кад међу тим својим дужницима сасвим не опраштамо? У таквом случају, те речи молитве Господње, у устима нашим, имаће сасвим други смисао, на име „Оче наш Небески! Не опрости нам грехове наше, пошто ми и сами не опраштамо онима, који против нас греше!“ Таковим начином осветљив човек не опраштајући увреде ближњему а ипак изговарајући молитву Господњу, призиваће на себе не наклоност Божију него суд и осуду.

Па шта, браћо, из свега више реченога излази? И чему нас Господ учи речима: *јакже и мы остављамъ должникѡмъ нашимъ*? Тим речима Исус Христос учи нас томе, да онај, који се моли Богу не ваља да има никаквог непријатељства и срдбе, него колико је могуће, ваља да има са свима мир и љубав (Рим. 12, 18). Дакле *ако принесеш дар свој ка олшару и шу се отоменеш да брат твој има нешто на те, остави онде дар свој пред олшаром и иди пре, те се помири с браћом својим, па онда дођи и принеси дар свој* (Мат. 5, 23—24). Не говори то, да си се помирио у срцу с ближњим, који се срди на тебе; то је добро, што си се помирио с њим у срцу, но то значи, да си се ти један само ослободио од душевнога зла, то јест злобе; а брат твој све још пати, болује душом; по овоме, по осећају братољубља, приличи ти и брата свога излечити од болести душевне, то јест и њега расположити ка помирењу с тобом. А помирења у срцу могућа су само у том случају, кад онога, који се љути на нас, не можемо да брзо нађемо, или кад он не ће да се помири с нама; тада је заиста довољно да се помиримо с њим у срцу и пред лицем Бога, који све види и зна.

Дакле, браћо моја, у петом прошењу молитве Господње Исус Христос учи нас молити Оца нашег Небескога за опроштење наших грехова, упућујући нас, да смо у то исто време дужни сами опраштати онима, који против нас

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

греше. По овоме у петом прошењу молитве Господње ми као да се овако молимо Богу: „Оче наш небески! Опрости нам наше грехе. Ми знамо, да смо врло недостојни Твога помиловања, јер Те веома често и тешко жалостимо нашим сасвим самовољним гресима; но ми сами великодушно опраштамо онима, који против нас греше; дакле мери нам таком истом мером, каковом ми меримо: опрости нам наше грехе, као што и ми опраштамо онима, који нас вређају. Амин“.

Беседа VIII. О шестом прошењу.

И не вређи насъ ко искшение.

То је шесто прошење молитве Господње. Главни узрок, зашто ми, љубазни моји, тако често и тешко грешимо пред Господем, јесте у томе што на нас долазе у животу разна искушења. Кад тих искушења не би било у нас, или: кад бисмо били тако тврди и јаки, да бисмо могли сваки пут одолети искушењима, то не бисмо, вероватно је, никада грешили. Отуда се види, браћо, то, како нам је потреба молити се Оцу нашем Небескоме, да не допусти да дођемо до искушења.

„Оче наш Небески! Не вређи насъ ко искшение.“

Па каква су то браћо искушења и од куда она на нас долазе? Искушења су различна, која се сретају у нашем животу, околности, кад смо близу опасности да паднемо у тежак грех. Браће рећи: искушења су различите саблазни, које се сретају у нашем животу. А долазе нам та искушења, свакако, не од Бога, јер Бог не куша никога. Него свакога куша његова сласт, која га вуче и маме; *тада затрудњевши сласт рађа грех; а грех учињен рађа смрт.* (Јак. 1, 14—15). Дакле, браћо, искушења нам долазе: прво, од наше сласти, или, што је то исто, од тела, то јест од наше грешне, повређене природе; друго, долазе нам од света, то јест од разних твари, које видимо у свету, или пак од људи; најпосле, нарочито, и најсилнија искушења долазе на нас од нашега непријатеља од искони, то јест од ђавола.

Тако су, љубазни моји, опасна искушења за нас! Заиста, *тешко свету од саблазни* (Мат, 18, 7). С друге стране не може се избећи и саблазнима, не може се не бити и у искушењима. Искушења су за нас потребита и корисна.

Прво, искушења чисте нашу душу од нечистоће, као што се злато чисти од мешавина у огњу. Докле немамо искушења, дотле ми не познајемо сами себе, какви смо: држимо себе добрима и побожним. Но задеси ли нас каква искушење, на пример нападне ли нас какав непријатељ, завидљивац, ми одмах изађемо из свога спокојнога положаја, почнемо се љутити на непријатеља, грдити га и светити му се. На тај начин, при томе искушењу открива се у нама та рђава страна, да смо злобни и осветљиви. А пошто се злоба и осветљивост забрањују како законом Божјим, тако и грађанским, а при том су и противне нашој природи, то значи, да смо дужни обратити нашу пажњу на то рђаво расположење своје душе, и поправити се. На тај начин искушења нас откривају пред нама самим и воде нас ка поправљању нашега живота.

Друго, искушења нас јачају и утврђују у врлини. Тако, на пример, ако Господ често пушта на нас завидљивце с тиме, да нас они ражљуте, то, пошто је свагда љутити се на њих и светити им се немогуће, — значи лишити себе душевнога спокојства и пре времена скратити свој живот, а при том то је противно и закону Божјем и нашем природном расположењу ка ближњима, тада, по навици трпети разне непријатности од наших завидљиваца, најпосле, ми ће мо постати тако тврди и јаки према тим искушењима, да за нас не ће ништа значити трпељиво подносити увреду од ближњег; шта више научићемо се *благоволити* оне, који нас вређају и куну, и *молиши се Богу за оне, који нас гоне* (Мат. 5, 44).

Најпосле, треће, искушења узвишују наше врлине. Докле наше врлине нису подвргнуте искушењима, дотле оне пред Богом немају особите цене, као лако стечене. Није узалуд ђаво, показујући Господу на Јова, говорио: *Еда ли се узалуд Јов боји Господа? Ниси ли га Ти оградно и кућу његову и све што има свуда у наоколо, . . . дело руку његових благословио си, и стока се његова умножила на земљи. Али пружи руку своју и дотакни се свега што има: и тада ћеш видети, исобаће те у очи* (Јов. 1, 10—11). Тако врлине наше, не претрпевши искушења, ма да без награде остати не ће, но и особите славе не ће од Бога примити. Но ако врлине наше буду подвргнуте тешким искушењима и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

међу тим их при томе не изгубимо, тада ће бити оне у очима Божјим несравњено милије као трудом стечене, као задобивене у тешкој борби са искушењима, као да су истргнуте из руку наших силних непријатеља: тела, света и ђавола.

Тако су, браћо, искушења потребита и корисна за нас! Но ако су искушења за нас од потребе а при томе знамо, да Господ и не пушта да се кушамо више, него што можемо поднети (Кор. 10, 13). тада за што се ми молимо Оцу нашем Небескоме, кад изговарамо речи: и не вкѣди насъ ко искѣшеніе? Речи молитве — и не вкѣди насъ ко искѣшеніе — као што говори Римљанин, Касијан не значе то, да не пусти на нас какво искушење, него да не пусти нас да будемо побеђени у искушењу (Глава 22. разговори о молитви).

Дакле, браћо моја, речима молитве Господње: и не вкѣди насъ ко искѣшеніе, ми молимо Оца нашег Небескога, да нас Он, у време, кад наиђе на нас искушење, не остави самима себи, да нас не пусти саме са јединим нашим slabим силама, да учини с искушењем и крај да можемо поднети (1. Кор. 10, 13) и да би нам сама искушења обратило на спасење. По овоме, шестим прошењем молитве Господње молимо Господа: „Оче наш Небески! Не уведи нас у искушење. Ми знамо, да су искушења за нас потребита, но знамо и то, да су она опасна. Дакле, у време искушења, не остави нас самима себи, но укрепи нас Својом Божанственом силом, да можемо одолети искушењима и не допусти да паднемо Амин.“

(Наставиће се.)

О дужностима парохијалног свештенства.

Превео с руско славенскога П. Рафаиловић, свештеник.

(Наставак).

57.

Страннољубивѣ. Ако ичији то особито епископски и презвитерски дом мора странцима широм бити отворен, јер свештеник не може наству своју гостопримству поучавати ако, се сам не одликује њиме. Не треба свештеник да буде милостив само према странцима него и према свима, који траже његову помоћ, а особито убогима и болеснима треба да помаже, о сиротама да промишља, удовице и гоњене да заступа, а за праве да се заузима. А ако сиромашни свештеници држе, да им ту врлину није могуће извршити, јер и сами траже, да им се помогне, у таком случају треба да се на апостоле угледају, који су се зарађујући својим рукама, што им је било потребно, сјећали сиротиње (Гал. II. 10.) и немоћне заступали (Дј. ап. XX. 35.) Али они могу и треба да своје парохијане свима могућим апостолским начинима привођавају на извршивање те врлине. (I. Кор. XVI. 1; II. Кор. VШ. 1).

58.

Оучитељ: Держащемсѧ вѣрнагѧ словеса по оучению (Тит. I. 9) Особито се ова способност

од свештеника захтева, како и св. Јован Златоусти тврди. — О овом предмету опширно је говорено у првом дијелу. Овдје ће се само напоменути, што су дужни радити они свештеници, који су без ове способности у свештенички чин ступили. Да би дакле стекли таку способност, треба: 1.) Да се једнако поучавају св. Писму, особито новог завјета, да не вѣстѣнитъ книга завѣта моего ѿт оустъ твоихъ и да побдѣшисѧ вѣ нем денъ и ношъ. (Нав. I. 8.); внемли оутѣшенію, оучению, вѣ сихъ побдѣшисѧ, вѣ сихъ прѣживан, вѣ сихъ разсмѣван (Тип. IV. 13);²⁾ 2.) катихизисима, да би знали тачно о догматима вјере говорити и мислити. Овоме треба придодати списе и поучења св. отаца, а особито Златоуста³⁾. и на основу свега тога према приликама и потребама народ поучавати. 3.) Тако свети и Богу угодни живот проводити, како би

²⁾ Ап. 59 пр.: „Који епископ или презвитер, кад је један између клирика у потреби, не пружи што му треба, нека се одлучи.“

Јероним у II. посл. Непоцијану: „Слава епископа састојала се у потпомагању потребних, а бешчасност презвитера у стицању богатства.“

³⁾ Осим опоменутог доста развија знање свештениково свештена и црквена историја, проповиједи искусених проповједника и патрологија.

¹⁾ Св. Јован Златоусти, тумачећи и описујући страннопримца у II. бесједи на посл. Титу говори: „гостопримац тај је, који све моје имање са сиротињом дијели.“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

паству своју светом и непорочном животу и н страху Божјем приводили⁴).

59.

Не підницы (μη παροισου): Међу разним пороцима, које апостол код свештенства не трпи, спомиње се и пјанство. Ова страст узроком је многих зала. Како је оно Богу противно јасно показује свето писмо. У старом завјету пјанство је било смрћу кажењено: **вина и сикера не пите, ты и скинове твои съ товою, егда входите въ скинию свидѣніа, или пристѣпающимъ камѣ ко олтарю, да не оумрете: и вѣдетъ сіе камѣ законновѣрно въ роды ваших** (Лев. X. 9.); **вино да не пиетъ всакъ жрецъ егда входитъ во вѣнценнїи дворѣ** (Језик. 44, 21.⁵).

У новом завјету Дух свети преко апостола јасно говори, да пјаницама рајска врата неће бити отворена: **Ии лихонимцы, ни татїе, ни пілницы царствїа Божїа не наследѣтъ** (I. Кор. VI. 10; Гал. V. 21.). И ако је пјанство тако тешки и смртни гријех, ипак и дан—данае многи су тој страсти склони⁶). Ради чега и црква Христова сагласно вољи Божјој, како апостолекима, тако и саборнима правилима, не само свештеним лицима него и мирјанима, не само пјанчење, него и похађање крчама, под свргнућем и одлучењем забрањује⁶).

60.

Не винцы, не сварливѣ. Овдје се односи и што Титу пише: **не дерскѣ не напрасливѣ, не гичкванѣ** (Тит. I. 7.). Служитељ Христов не

⁴ Бл. Августин, књ. 4. гл. 29 о учењу хришћанском: „Ако ко разумно и лијепо не може говорити, тад треба таки свети живот да проводи, како би могао тим неспособност говора и незнања оправдати“.

⁵ Св. Григорије Богослов говори: „Пјанство за световњака тешки је грех, за клир светогрђе“.

⁶ Ап. пр. 42: „Епископ, или презвитер, или ђакон, који се игри или пјанству одаје, или нека престане, или нека буде свргнут“.

Ап. пр. 54: „Који се клирик затече, да у крчми једе, нека се одлучи; осим случаја, да се на путу из потребе заустави у гостиони. (Срав. картаг. сабора 40 пр.)

Людик сабора 24. пр.: „Освећене особе од презвитера до ђакона, и за тим сви из црквеног чина до ипођакона или чтеца, или пјевача, или законника, или вратара, или из монашког реда не морају у никакву крчму улазити.“

само што не сме бити, него се не смије ни свађати, правдати, напраситим и насртљивим бити, јер све то порађа љутњу: а свештеник једном речју не смије се љутити.

Није лепо љутити се без узрока, или ради мале и незнатне ствари, а још више препирати се и тући се⁷) Препирати се не само у својој кући и о стварима партикуларним, него при доказивању верских питања ради истицања свога, а не ради саме истине, ради славе своје а не Божје, забрањује се свештеним лицима: **не слово прѣтиса, ни на кѣюже потребѣ, на разоренїе слышащихъ** (II. Тим. II. 14; I. Тим. VI. 4, 5) **Бвнхъ же и ненаказаннхъ стѣзанїи отрициса вѣднїи, такѣ раждаютъ свары. Равѣ же Господню не подобаетъ сваритиса, но тихѣ быти ко вѣкмѣ** (23 и 24.)

Бојдија не назива се само онај, који рукама, или тољагом, или оружјем на тучу наводи, него и онај који речима досађује и немоћнога саблажава, по оному: **Такѣ согрѣшающе въ кратїю и вїюще ихъ совѣтъ немощнѣ сѣиѣ** (I. Кор. VIII. 12). На ово се односе, и оне Христове речи, изречене леном и злом пастиру: **И начнетъ бити клеветы своа, гисти же и пити съ підницями** (Мат. XXIV. 49.).

⁷ Св. Григорије богослов: „И ако се кад уклониш мало од праве памети, разбери се и освети, док ниси са свим обезумио ... У свему да влада разум, и добро, које је у теби, да се не поводи по злу“.

Златоуст у својој II. нарав поуци: „Учитељ је лечник душа; лечник не бије, него болесника вида и одрађива“.

Ап. пр. 27.: „Заповедамо, да се епископ, или презвитер или ђакон, који верне бије, када згреше, или неверне када злобе, свргне“.

Примједба. Је ли достојно епископу на презвитера, а без кривице његове, дићи руку? Одговориће они неки спољашње смирени, првосвештеници. Црквена правила прописују казну свакоме свештеном лицу, који би својом руком ударио „вѣрнаго согрѣшащаго, или невѣрнаго обидѣщаго“ (ап. пр. 27.), па било то да би заплано грешнике, или да одврати ономе, који је њега ударио. Кад су тако строга правила црквена у погледу бијења мирјана, још су строжија кад би једно свештено лице ударило брата свога по чину. — Рука која има благоспљати и миловати, та рука мора бити чиста од сваког приговора.

(Наставиће се.)

Четири путевође добром животу: страх божији, мудрост, трезвеност и рад.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

Никола. А код нас је други обичај!
Онуфрије. Да, сасвим други. Код нас је обичај, да занатлија мора бити баш,

ако не Немац, то Пољак, а трговац Чивутин. Зато смо и сиромашни. За то као да нисмо ми народ; варошани су код нас

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА



сами Чивути и други странци, а сваки Рус уме по старом свом да управља плугом, и још које како одлази у учитеље и свештенике. За то смо сиромашни, што снахије све дају у туђе руке и нашим радом богате се туђинци. Најбољи део морамо посветити раду и сваки добар отац у нашем руском сељаштву, кад има деце и имања, дужан је старати се, да их изучи у занатлијству, у трговини, да би се у нашој земљи мало по мало увеле у градовима руске занатлије и трговци. Ето ти нам наше браће Чеха. Кад је у њих било то, што је у нас: сваки Чех био је само земљоделац. Али мало по мало узеше сасвим сву трговину из чивутских руку, показаше већу силу и знање у свакој врсти рада, заштедише новаца, склопише га у веће капитале и опћим друштвеним радом дошли су сад до блазадовољства гостања и великог значаја у земљи својој.

Никола. То је истина. А како ти, деда, мислиш, да ли ћемо и ми кадгод добити богатства и части у својој руској земљи?

Онуфрије. Добићемо, синко, Бог је милостив! Заостали смо истина, заостали, али добром вољом и усрдним радом све ћемо надокнадити. Не ће пропасти наш народ. Он ће се пробудити, отрешће се себе рђаве навике, просветиће се, пријонуће усрдно за земљоделски рад, за трговину и за сваки користан занат. Земљоделци ће се подићи радећи добру нашу земљу, подигнуће се богата села са лепим и пространим кућама, запамтићемо лепе, јаке коње, од добре пасмине стоку и све што је потребито; мало по мало навикнуће се наши на трговину, занат и даће Бог, треба ћемо једном узети још преимућство од туђинаца. За то треба све само: благослов и помоћ божја, ум, трезвеност и постојани дух, да смо стални

у свему и да се не бојимо никаквих недаћа и незгода.

Тим духовним жељама ја ћу да и завршим, мили унуче, своју приповетку о травама, којима сам стекао дуги живот и имање. Негуј и ти те траве свесрдно, и зацело ћеш и ти живети до дубоке старости и стећи ћеш свако добро.

Никола. Сад већ нисам онај, који сам био пре по године, пре сам проводио време у празним разговорима и нисам пазео с ким ћу се упознати и у чије ћу друштво ступити; ја сам био лен и да се молим Богу и да идем у цркву; ја нисам радо читао, ма да сам био у школи. Но ти, драги деда, показа ми други пут; по њему ћу ићи и зацело не ћу заблудети.

Онуфрије. О, кад би сав народ пошао тим путем! Кад би сав народ наш пријонуо свесрдно за науком, кад би загрејао срце своје словом божјим, кад би просветио ум свој књигом и кад би поњао истинито добро своје! Кад би се одрекао од пијанства, од крчама и лености и удруженим силама пријонуо за духовни и сваки други поштени рад! А-кше бих умро!

Никола. Ја се надам, да ће се многи наши људи поправити. Само треба отпочети са трезвеношћу, целе би се општине зарекле, да не ће пити ракије!

Онуфрије. Не ћемо то дуго чекати, брзо ће то доћи, но молиће мо се Богу! При тим речима устаде Онуфрије, а за њим Никола, окренуше се икони Спаситеља света и овако се почеше молити:

„Свемогући Боже, Ти, који си створио небо и земљу, смилуј се на бедни руски народ и дај му да позна — на што си га створио!“

„Спаситељу света, Исусе Христе, Ти, који си отворио очи слепом од рођења,

— отвори очи и нашем руском народу да би познао вољу Твоју Свету, да се одрекне од свега, што је рђаво и да постане народ богобојажљив, разуман, трезвен, радан и честит!“

„Душе Свети, Утешитељу, Ти, који си у педесети дан сишао на апостоле, — дођи и усели се у нас! Загреј светим жаром срца наших духовних пастира и целога народа, да се светлост божанственог учења рашири по земљи руској, а са светлошћу пошљи на њу и сва блага земаљска и небесна!“

Никола. Амин.

Онуфрије. Тако ћемо се увек, мили унуче, молити Богу не само за себе, него и за све и за сав наш народ и Бог ће услишати нашу молитву и даће нам што

молимо. — Овде је крај нашег разговора. Време је, да се мало одморим; и ти иди кући, буди с породицом својом и радуј се с њом. Кад ти буде воља дођи к мени опет, — ја ћу ти још много, много приповедати, ако Бог да.

Никола. Слушаћу те, мили деда, слушаћу те, и све ћу још да напишем за спомен, да би и други читали, да би се једни кајали, а други поучили, па да сви један другог љубе, један другом помаже — тражити светлости, писмености, науке и све што је добро и корисно.

Мишаровица 1894.

Написао: протојереј

Јован Наумовић.

с руског превео:

Григорије А. Николић,

протопрев. капелан.

Блаженства.

Приказао по *F. Rougemontu* **С. Араници**, прот. капелан у Земуну.

(Свршетак).

§. 7. Благо онима који мир граде, јер ће се синови Божји назвати.

Ко се, чистог срца поставши, тако Богу приближио да може Његово лице и звук гласа Његова чути, тај се попео на ону сјајну висину, где се његова земаљска стаза завршила. Више се не може понети, јер је над њим невидљиви свет, а опет пасти у дубину греха то му је немогуће. Он живи у елементу, за који је душа његова створена, он живи у Богу и његовом речју и духом живи Бог у њему. На станици суза сноси он мирно и кротко светску поругу; на станици глади и жеђи раздира му срце саучешће према беднику; али на станици чистоте његова срца отварају му се до тада неме усне, јер је прошло време, док је као новообраћен ћутати имао¹⁾. Он говори свету о Теби Исусе, који си *мир*, који си

Својом покорношћу и смрћу наш мир с Богом, који си Својим опроштењем и Духом наш мир с нама самима и оснивањем свога духовног царства наш мир с нашом браћом¹⁾. Он говори пун благодети и простоте, пун милосрђа и нежности, али говори и са силом и енергијом. Он је видео, што описује, он је искусио што говори, сам испитао, што цени и поштује. Он зна, у кога верује и чега му је пуно срце о томе зборе уста његова.²⁾

Као проповедник и учитељ доносиће он мир у згодно доба, а у невреме³⁾, јер он моли и савјетује све људе да се с Богом измире⁴⁾. Као раденик и војник, као чиновник и лечник, носиће га мудрошћу змијином и чистотом голубјом⁵⁾ чија је заиста једна реч вреднија, која из чистог срца потиче, него 100.000 речи хладног

¹⁾ I. Тим. 3. 6.

²⁾ Мих. 5. 4; Еф. 2. 11.—18. — ³⁾ Мат. 12, 34. —

⁴⁾ I. Кор. 5. 20. — ⁵⁾ Мат. 10. 16.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

разума. Као хришћанин носиће га не-престаном проповеђу мира озго, чији је благослов исписан на његовом челу и чистога и узвишенога живота. Време, што му овде остаје, јест тако рећи, само дуг низ љубави, оне духовне љубави, што је испуњење закона и без које је знање и вера само звучан метал.

Његова делотворна љубав испуњује му срце највећом унутарњом *радошћу*, што је може човек осетити; јер се он у свом животу на Бога угледа, који је љубав и својим сунцем обасјава и добре и зле⁶). Он даје мир, који доноси свима људима без разлике, својим суседима као и странцима, својим непријатељима као и пријатељима. Он шта више осећа да с Богом ради, да му је Бог вођа и саветник, да му Бог врата отвара или затвара, да Бог даје снаге његовој речи и у њему шаље свету спасоносног весника. Душе, што примају мир, што им га носи, казују му како га Бог особитом љубављу љуби и одликује. Он се сад може надати, да ће једном засјати као на небу звезда, а онеме, који не изведе ниједну душу на пут правде, у део ће пасти само бледи одсјај азурног небеског свода⁷). Од једног престога грађанина и становника небеског царства, од једног слуге нижег степена, постаће он пријатељ божји⁸), постаће *деше божје*, као што су анђели, с којима ће се потпуно у дан воскресења изједначити.

§. 8. Благо прогнанима правде ради, јер је њихово царство небеско.

„Ја сам миран, говораше“ још псалмопевац, „али кад станем говорити у њих је рат“⁹). Световњаци одбијају верне, што им мир носе. Они траже мира, блаженства у богатству, које им чини и прибавља

⁶) Мат. 5. 45. — ⁷) Дан. 12. 3. — ⁸) Јов. 15. 15. — ⁹) Пс. 120. 7.

свако задовољство, у угађању својим страстима, услед којих заборављају на своју унутрашњу невољу, присутност божју и последњи суд; у допадању пред светом, чиме заглушују глас савести своје.¹) Мисле ли они заиста, да овде налазе блаженство? Не. То не могу веровати, јер једно поколење довикује другом сујето над сујетама, све је то сујета и ништавило. Мир који им даје Бог преко деце своје, јест плод правде, а они љубе неправду. Или шта више неправда је њима овладала и они су њезино робље. Кад чује она да говори когод од ученика Христа Спаситеља о савести и будућем суду, задршће и говори на уста слуге свога: „Иди; а кад узимам, кад дозвољау те.“²) А кад неће миротворац да се уклони, плане тада у гневу и устаје свом силом на њега. Она је налик на невољника, кога је ујело бесно псето, који би да растргне лечника, и ако му спасоносна лека доноси.

Је ли дакле верни несретан, када га гоне и кад самртна опасност прети? Никако. Јер њему припада небеско царство. Како је ипак чудна реч твоја, Господе! Твојим неустрашним исповедницима, што свету проповедају Твоје јеванђеље, те се излажу сваки час најгрознијем гонењу, немаш друга блага и среће да подариш, него оно, што си им обећао још при ступању њиховом у царство Твоје? Ти си јединородни син Божји, па ипак их сиромашно награђујеш и тако рећи тврдујеш с вјечним благом, над којим си Ти неограничени господар? Но што ја кажем? Зар није ово царство, што треба да буде блаженство Твојих ученика, утеха страдалницима, богатство кроткима, засићење гладнима? Каква би сјајнија блага пожелети могла на ломачи ова деца Адамова, што помреше у свом греху и које

¹) Лук. 6. 24-26. — ²) Дел. ап. 24. 25

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

си Ти својом крвљу спасао? Зар се не ра- стављају са светом овим речима: „Опрости, опрости, нама је довољна милост Твоја“.

§ 9. Благо вама ако вас узсрамоте прогоне и реку на вас свакојакe рђаве речи лажући мене ради. Радујте се и веселите се, јер је велика плата ваша на небесима, јер су тако прогнали пророке пре вас.

Кад Ти кажеш: *велика*, ти, који нам говориш небеским језиком, то ми морамо превести: *неизмерна*. Па у чему се састоји ова неизмерна награда, што ју својим мученицима обећаваш? Господе, Ти то знаш. Но Ти би нам дао да са земље уђемо у небо, као да гроб не дели међусобно два ова света, као да није смрт цар страха.¹⁾ Ти говориш о гонењу овде доле и о награди тамо горе без и једне речи о мукама, ломачи, грозоти и крсту, што ће ученике Твоје да у наручја смрти баца? Бојиш ли се да, их упозориш на све страхоте? Не завараваш ли их, као оно мати, кад пружа чеду своје горку лекарију у замедљањој водици? Никако. Божанска истина не потребљује таквих средстава и Ти који си кнез живота и који си сам живот, Ти знаш, да је смрт само одлазак са земље ропства, улаз у небо неизмерне радости и Ти знаш, да живот није у свези душе са пролазним телом, него у свези душе са Тобом самим, ти знаш да ко верује у Тебе, не може умрети, али да је изабрао смрт ко Тебе одбацује²⁾. Ти си покушао, да побољшаш и поправиш говор

¹⁾ Јов. 18. 14. — ²⁾ Јов. 8. 51.

и начин живота у људи, који нити смрт нит живот схваћају и обема овим речма са свим криво значење подмећу, но чеда овог света не дозвољавају Ти ни да један пут њихов речник поправиш, они би Те за то и каменисали, да се већ онако не беше час твој приближно и куцнуо. Али ученици Твоји прихваћају науку Твоју. Они је извршују и њој следују, и ако ју увек и не разумеју, као Марта, што је своју сумњу и колебање пред Христом Сином Божјим прећутала³⁾ и сами, који Те најбоље схваћају, тако рећи ништа те не разумеју, јер Ти си нам говорио као становник небески, а ми, ми смо на земљи и од земље.⁴⁾ Али опет бар у неколико схваћамо смисао Твојих речи, кад нам толику љубав у срце улеваш, да пркосимо мукама и гонењу, то си нам Ти уједно у дух наш толико светлости унео, да можемо сред гробне таме угледати сјајну стазу, која води побожну душу управо Твом небеском стану.⁵⁾ За то нас можеш слободно сећати старозаветних пророка, како беху мучени, каменисани и мачем погубљени⁶⁾: то нас не ће застрашити. Њихова смрт, у смислу човечјем, јесте само улаз у највише блаженство и наша смрт у смислу небеском била би заиста смрт, кад би се одрекли у неразумном страху од ове лажне смрти, Тебе велики и дивни Боже наш, коме нека је слава и част на векове векова.

У *Земљу* на св. Тому год. 1895.

³⁾ Јов. 9. 24.

⁴⁾ Јов. 3. 31. — ⁵⁾ Пс. 16. 10—11. — ⁶⁾ Јевр. 9. 37

Мртвачки обичаји и обреди код јужнијех Словена прије и сада.

Говор Вида Вулетића-Вукасовића на конгресу Фолк-Лоре у Чикагу.

(Свршетак).

Гдјекоји су стећци на предисторијском хункама, па су то првобитни, јер су први Слављани живљели на Балкану

скупа са прасједиоцима, па је то зламниго, да се сазна, да су прасједиоци укопани под хункама или у гомилама

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Слављани, који су кашње дошли, испод стећака, а то је њека проста врста саркофага. Та је разлика између стећка и саркофага, бива саркофаг је издубљен те би се у њ положило покојника, а стећак је просто подигнут камен, те покојник почива под земљом у јами, која је тврдо ограђена и обложена попут клијети. Стећак је попут саркофага, али је различит у облику и у величини, те је доста пута сличан тумби. Урешен је особито крстом, а крстова је најразличитијега облика, као крст ђетелинасти, котвасти, теутонички и т. д. Осим крста, на реду су различити уреси, а то су разноврстни везови, и гране слављанскога постанка, на се и дан данас употребљавају на тканини, на дрвету, на камену и т. д., бива то су лозе ђетелинасте, ужета, куке, и т. д. Напокон су укресани архитектонски облици у плоско-резби, као редови романички, маурички и т. д. Најзламенитија је пак она страна, дакако иза натписа, гдје су слике: — ту је јунак, како сам казао, на коњу, обично окренут пут лијеве.

Виђети је јунака у лову са псима итд., а уза њ вијерни му штитоноша. Још је витез са соколом, а испод њега различите животиње, н. п. јелени, дивокозе итд. Најзламенитије је, како сам опазио, мртвачко коло с наопака, бива седмеро, тринаестеро итд., а коловођа води коло, како се то пјева у народнијем пјесмама код јужнијех Слављана:

Кад виђеше кићени сватови,
С наопака копча окренуше,
С наопака коло окренуше
И жалосну пјесму зајеваше
И јунака у њој пријеваше.

Коловођа је чешће са штитом у руци, а играчи и играчице с китом цвијећа у руци, држе се у врсти, гологлави су, те тако играју тужно. И дан данас, како ће

се још то виђети, жали се покојника уз нарицање итд. — Чешће ће јунак запети лук и тетиву, а да устријели вепра, срну или утву златокрилу, како се то пјева у српскијем народнијем пјесмама. Ријетко језди витез на коњу, а у руци му крсташ барјак, али га се чешће види, гдје га чека вијерна љубовца или стопаница, па остарјела мајка, те под њиме примају коња од мегдана. Очекује га син, брат, кум итд., па се веселе, да се је здраво повратио из лова, или с јуначкога збора итд. И то је баш добро у пјесми:

Руке шире у лице се љубе,
За јуначко питају се здравље. —

На споменику је почешће укресана сама десница, а у њој сабља посјеклица по народној пјесми:

Честит био ко те је родио,
Посјеклицом владат' научио,
Света теби у рамену рука!

Јунак моли Бога, а да би му био милостив, те га помогао:

Од тала је на ноге ђишио,
Прама небу руке подигнуо,
Хвала Богу и данашњем' дану.

Каткада је јунак жалосно наслоњен на балчак мача, а вијерна му љубовца прикрстила руке на прси.¹⁾ — На стећку је гдјегод и коњ беза господара, те до жалости за истијем:

Седло меће, а дизгине кида...

Још ће други пут вијерна љубовца причекати коња без витеза, те ће прама њему у вис подигнути вијенац, а то за витешку славу.

Још је виђети на споменику дијете прекрштенијех руку, а уза њ је голубица или кукавица, како је то у народној пјесми:

Закукала сиња кукавица...

¹⁾ На стећку је натпис: сие гроб Павловића Плана. Уси. Словинац VII — 1884 — бр. 9. 10.

Осим тога код крета су на споменику двије воштанице или двије голубице, два пауна, а то по старокришћанском обичају.

Обично још је покојнику у десници крст, а над њим је растући мјесећ (млађак) са звијездом (то је најмилији символ јужнијех Слављана, те значи срећу. После је су га узели Бошњаци за грб). У лијевој му је руци мач, па се брани од митичке наказе (аждаје), која хоће да га прождере. Јунак још каткада пјеши: У десници му је вијенац, па се подбочио лијевом. — Об овому само по дебелу, а то с кратка времена, а само ми је описати овај поједини стећак, а то је између најзламенитијех и најстаријех стећака. Ово је тространи лежећи бридњак, са основицама нагнутијем унутра. У Далмацији је (у Конавлима код Дубровника), па је по њему познати и остале: *Ab uno disces omnes*.

С доње је стране стећак раздијелен пругом у три поља.

1) У горњој је страни, пут лијеве, аждаја (као змај) с двије ноге.

Отворила је жвало пут бајословне животиње, која је двострука репа.

Ова је животиња сакупила ноге као коза, те се трка пут лијеве.

Испод тога је тица, раширенијех крила, а у трећем реду, на вука нахрипио пас. Пут лијеве дивокоза трка се са змијом (змајем), те змија бјежи.

2) Коло од десетеро женскијех креће се пут лијеве.

3) Двије дивокозе за јеленом пјеше пут лијеве. На ногама је стећка полу-мјесећ узгори, а ниже звијезда у вијенцу, па још наниже женско чељаде, држи на глави с обје руке кошару, као биљег обилности или као прђију.

У дну је витез на коњу са штитом, те се игра целитања.

С предње је стране:

1) Коло се креће од деветеро мушкијех пут лијеве.

2) Лети шест тица, различите величине, пут лијеве.

3) Коло се креће од деветеро женскијех пут лијеве.

4) Двије ће дивокозе пут лијеве за јеленом.

На глави је стећка ђетелинасти крст, а уза њ су са сваке стране по двије симболичке свијеће, што су горјеле покојнику на самртном часу. Испод крста је прост натпис, а под натписом је витез на коњу окренут пут лијеве, у лијевој му је узда, а у десној соко. На глави нема калпака (калпак је обично попут фригијске капе).

Ево натписа:

† Се пише Анко Утјешенов
унук | и друг сад

Љубоевца синовац | Пасјћен
Љубоевц | .¹⁾

Обично су постављени стећци с истока прама западу. Тако је положен и покојник у јаму; а јама, што сам казао, веома је добро ограђена и пошачана, а поврх плоча насуто је доста земље, те је и над земљом стећак, то као вањски биљег.

Потезало се је стећке из далекијех каменишта на високе височине или у далеке пољане, па се за то хоћело моћи силе и снажне мишице. У јами највише леже по један или по два покојника, а ријетко их је неколико. Мало је уз покојника предмета, па рек' би, да како је дошао на земљу, да је тако хотио, да сађе и у црну земљу.

— Чешће би покојник погинуо у туђој земљи, а родбина би му подигла ћенотафиј на племенитој земљи, гдје није било покојникова тијела под спомеником.

¹⁾ Усп. Словинац, IV — 1881 — бр. 22.

У Стећака је у Далмацији, у Херцеговини, у Босни, у старој Србији, у Арбанији, све до Македоније, али су особито многобројни и знаменити стећци у Босни и у Херцеговини, па, кад сам их започео проучавати, прозвао их старо-босанским споменицима,¹⁾ те сам први предложио ученому свијету, да би се започео „Corpus inscriptionum Slavorum Meridionalium, с илустрацијама реченијех споменика, али је ово још у зачетку, те је ова моја идеја сасвијем запуштена, а кад би постала дјелом, уз сложено истраживање пучке предаје, расвијетлила би још и повјест средњег вијека.

Окушало се је много иностранца, да би проучили ове споменике, али нијесу знали језика, ћуди, нити словенских обичаја, па им је ваљало запустити ову идеју, а између свијех најбоље је послужио знаности господин Артур Ј. Еванс, те је он ту сам изнимка.²⁾

* * *

Шешто сам одуљио с обичајима и обредима код јужнијех Славена, у старо доба, а о садашњим љу у кратко, јер су исти као неки отејев онијех древнијех обичаја.

Ово ми је казати о нашијем мјестима, гдје се још нијесу укоријениле западне наваде, јер су у Далмацији и у Хрватској обичаји пуно преиначени и покварени, те их дневимице нестаје.

¹⁾ Revue Archéologique (A. Bertrand-Perrot) 1889 — 415 Nouvelles archéologiques et correspondance. — La Revue trimestrielle de la Société archéologique croate vien d' entrer dans sa année. Depuis l' occupation de la Bosnie par l' Autriche, cette Revue a publié un grand nombre d' inscriptions Slaves intéressantes pour l' histoire de cette province . . .

²⁾ Throgh Bosnia and the Herzegovina on foot during the insurrection, August and September 1875. With an historical review of Bosnia, revised and enlarged and glinigse at the Croats, Slavonians, and the anicient Republic of Ragusa by erthur J. Evans B. A. F. S. A. With a map and fifty-eight illustrations from phothographs and sketches by the author. Second edition. London Longsmans, Gneen, and Co: 1887 — Illyrians Lettres, a revised selection of correspondance from the Illyrian, provinces of Bosnia Herzegovnia, Montenegro, Albania, Dalmatia, Croatia and Slavonia, addressed to

Ево неколико самртнијех обичаја, те су још на реду у некадашњој Војничкој Граници, у Босни, у Херцеговини, у Црној Гори и тако даље. — Истом ти је покојник издахнуо, оперу га, обуку, те га положи на даску и покрију га бијелијем покривачем. Поставе му након главе ужежену свијећу (воштаницу), бива ону свијећу, што је покојнику била за спасење душе у десници, кад се дијелио с душом, те је зло и наопако, да покојник премине без споменуте воштанице. Истом је покојник издахнуо, чељад ће у породици снимити капе, па ће у горки илач, а жене у жалосно и туробно пјевање, бива наричу и бугаре наоколо мртвачкога одра, те се клањају прама покојнику, као да ће започети мртвачко коло. Мати нариче на један начин, кћи на други итд., те ће свака на свој начин, да плаче и хвали покојника. Мушки ће одма к пароху, а да му јаве, да је покојник умр'о, то гологлави, па ће тако ићи барем докле се покојник покопа. Неки ће свукуда тако гологлави за пунијех осам дана.

У покојникову је дому жалосно пјевање, т. ј. бугарење, а домаћин гледа да приправи, што је потребито за смртну гозбу, бива за подушје, кармине, или за седмине. На гозбу је позвана родбина, пријатељи и сусједи. До дужности је својбини, да донесе у овој згоди у покојникову кућу вина и јела. Обично је гозба иза покојникова покопа. Покоп је сада другога дана, а прије је био након мало сахата. У некијем ће мјестима положити покојника у дрвени сандук, то кад сунце зађе, а истом ће забити сандук кад се има покојника укупати. Је ли покојник био каматник, јали псвао Бога и т. д., или се родио по злу звијезду, добро би the Manchester Guardian, during the year 1877 by Arthur J Evans B. A. F. S. Autor of Throgh Bosnia and Herzegovina on foot. London, Longsmans, Green and Co. 1878.

му се криомице подрезало испод кољена, а да га неби зли духови духањем напухали, јер би онда постао вукодлаком. Тога је нестало по готово, па и онога обичаја да се тражи по гробовима вукодлака, а да га се пробије трновијем коцем, а то кроз говеђу кожу, јер кад би ондје кога поштрапала она крв, тај би се чојко након смрти повукодлачио. Покојника ће ставити на носила, а то су двије тољаге, баш од дреновине, те их зову у некадашњој војничкој Граници *врљике*. Ова су носила преплетена ужетом или увити, а у Херцеговини положиће их на прекрст на покојников гроб. Навластито ће жене, кад прате покојника, ударити у жалобно појање, па је такијех жена и по занимању, те се зову *бугариље*. Оне ће ганути и најотврднутије срце, а то нарицањем, те ће причати покојникове врлине. Овај се обичај најбоље уздржи у Црној Гори, па још гдјегдје и у Далмацији. — Родбина ће у Херцеговини окренути капу и одијело с наопака, па ће то тако носити за неколико доба као биљег туге и жаловања. У њекијем ће мјестима у Босни сестра острићи косе и поставиће их на мотку над братовијем гробом, то као биљег жалости. — Обично ће покојника положити у земљу с главом прама западу. Кад покојника спусте у земљу, онда ће жене из свијех сила, а да наричу, те ће уз гробове у жалобно коло, бива сприједа ти се покупе прама гробовима, па онако подбочене крећу главом с десна пут лијеве и спомињу своје миле, као да би жељеле, да и оне упану баш живе у гроб.

У Херцеговини ће метнути на палицу, над гробом какве цуре везену махраму, а над гробом момка јабуку зађевену на прут. Ондје ће се на гробу неколика погостити: напиће се вина и ракије итд.

Кад се поврате са спровода покојниковој кући, ондје ће их дочекати стопаница на кућном прагу с посудом воде и варњачом, те ће полити на руке свакому госту, који ће у дом. Ријетко ће сви позвани моћи у кућу, него ваља поставити трпезу на двору, у прикуће и т. д. Ту ће ти најприје посадити сиромаше, те ће их обилно угостити. Пије се и једе доклегод се може, па се наздравља: — „Здрав, за покој душе, која се преставила. — У здравље живијех, а покој мртвијех. Бог дао здравље живијем, а покој мртвијем.“ — Кад премине какав богаташ, онда ће ти сиромаси понијети с гозбе што је остало кући, па ће још когод весео на повратку и зацјевати: „Кога није, да круха нејје, а ми браћо, здраво и весело!“

Ово су главније цртице о обичајима, навадама и самртнијем обредима код јужнијех Славена. Различити су и знаменити ови обичаји, па би Фолк-Лористи и Епиграфисти било преширока поља за истраживање просвјете (културе) код јужнијех Славена (навластито код Србаља), бива културе што је битисала, али је преслабо до сада позната.*

*) Расправа је преведена с талијанског од истога писца, а на енглески за конгрес од предсједника п. Мр. Флетшер С. Басета, то под насловом: „Sepulchres and Funeral Rites among the Ancient and Modern South Slaves, Illustrated by sketches and Engravings, Vid Vuletić-Vukasović, Curzola, Dalmatia, Austria“, те се објелодањује у годишњацима конгреса Фолк-Лоре у Чикагу у одјелку — „Customs, Institutions and Ritual“.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Како ћемо да повратимо у народу стару побожност.

(Свршетак).

Од кад се је слобода показала и срп. народу, појавила се жеља, да се истисне неерпски и неправославни дух из српске цркве, па и из њеног пјенија. И доиста ми видимо, гдје многи настоје, да ставе у ноте црквено пјеније у српском духу, како би се тако могло свуда једнако молити Творцу. Од тих су важнији : Станковић, Топаловић, а у најновије доба у нас Бољарић и Тајшановић. Ми нијесмо толико музикални, да можемо те вјештаке оцијенити, но они, који се у то боље разумију, веле, да Станковићево пјеније није баш строго православно, а и тешко је, те му је то велика погрјешка, и ако је иначе веома добро по умјетничкој изради. Бољарић нам вели, да ставља у ноте старо карловачко пјеније, а други опет веле, да све не одговара карловачком, јер има неке смјесе. Што се тога тиче, ми бисмо препоручили, да се то ниједно пјеније не одбацује, а ако је погрјешно, ваљало би да га стручњаци поправе. Морамо се њиме служити, док не добијемо такво, које ће потпуно одговарати православноме и српском духу.

Данас врло често по листовима слушамо тужбе, како је опало црквено пјеније чак и тамо, гдје је било добрих пјеваца и гдје се некад прилично правилно пјевало. И заиста је већ вријеме, да који српски умјетник проучи добро православно српски дух, па да према томе стави у ноте све наше црквено пјеније, да се већ оканемо збрке. А ако то не може учинити један, нек то ураде више њих у скупу, а тиме ће дјело без сумње и бити боље. И за то би се нашло потпоре. Ми ово стављамо на срце свима умјетницима, а и разним друштвима, да их охрабре својом новчаном потпором.

Сваким даном подигне се по које ново пјевачко друштво у Српству. Та ће друштва то ново поправљено пјеније лако по народу раширити, а за побожност ће бити од велике вриједности. У једно бисмо препоручили, да се свагдје подигну пјевачке дружине, гдје се само може. Бар би требало да има у сваком граду тако друштво. Помислимо, да у других народа има пјевачких дружина и по селима.

6. Искорјењујмо неваљале обичаје.

Истина имамо доста добрих обичаја али доста и злих. Осим тога од скоро почели смо

примати и од других народа којекакве обичаје, но на жалост махом рђаве. И ми признајемо да се и ми „у времену мијењамо“, али треба да нам та промјена не шкоди.

Прегледајмо сав наш живот од колијевке до гроба. Чим се дијете роди одмах нам не пада ништа на ум него весеље; у већине је обичај, да се дан крштења дјечијег свечано проведе, а никаква се у нас свечаност не да замислити без ракије. Туна се не пази на новорођенче, ако оболу ту се зову бабе, да му бају. Дјеца се не чисте; од нечистоће се дијете изједе, а нек само мала болест дође код такве нечистоће, дијете је слабо и онако, па ће морати подлећи, па кад све те муке дјеца претрпе, кад одрасту, родитељи их не дају у школу, изговарајућ се: ко ће ми стоку чувати и: што више зна, већи је ђаво. Дјецу се не даје никакав добар примјер код куће. Ту се науче гадно говорити, па кад дођу у школу, учитељ мора да се прекине с њима. Но и помози Боже, ако успије у томе, али у већине ђака буде му мука узалуд. Е сад је већ одрастао момак, ваља га женити, но ваља дјевојку купити, јер родитељи њезини траже уцјену. За тим се троши силни новац око свадбе. Послије наступају муж и жена у борбу за опстанак, сад се опет чине разна весеља, док изроде дјецу, која понављају оно, што су им и родитељи чинили. Најпослије дође крај. Умријети се мора. Послије кратке жалости рекли бисмо да наступа у брво радост, јер се даје подушје, седмица, четрдесетница, по године, година и т. д., а баш се тада понајвише једе и пије све „за покој душе умрлога“, а у грло и трбух живих.

Дакле у читавом животу нашем највише вриједи а) ракија, која је најгора зло и која човјека тјера на најгора дјела, б) празновјерица и в) непоштење у опће. Ми ћемо о томе трома говорити.

а.) Заиста нема већег зла од ракије. Она понизи најпапетнијег човјека ниже од најглупље животиње. Зар није човјек пјан сличан једној животињи, која се ваља у блату. А да ли и животиње *повраћају*? јамачно не. То само чини разумно биће господар свега — човјек. Није никакав гријех по мало „окријепити се“, али

не треба они, који се нијесу научили пити, да се и на то уче. „Најпаветније је пиће вода“, а и најздравије је. Лекарство нас учи, да прекомјерно пиће ракије, не само што шкоди него може пуно раније човјека у гроб бацити. Особито се забрањује ракија на гладан желудац и раденицима, који мисле, да ће их она оснажити. Врло су опасне и велике пошљедице пијанства. Погледајте пијаницу, како је изнемогао, руке му дршћу, лице му је подбуло као да је напухано, а нос му је бакарне боје. То су спољашњи знаци пијанства. Али загледајте тек у његову унутрашњост, па ћете се запрепастити. Све му је поремећено. Стомак је један од најважнијих дијелова тијела, јер храна даје снагу и здравље, а како ће се у пјанца тврде честице умекшати и претворити у храну, кад му је сав стомак спржен; изгледа као обарена кобасица. Код извјесног степена таки болесник може се хранити само млијеком, а послје (јер болест напредује) не може ни то и шта онда остаје, то је — смрт.

Али док је жив, колико ли трпи једна породица. Могу ли жена и дјеца мирно гледати, шта им несрећни домаћин ради? — Ту нема породице. Цио дан дјеца и жена нијесу имала хљеба, а њихова узданица долази сад запаљене главе у глуво доба. Па још ако је благе нарави живи се како му драго, но има их и таких, који чим уђу на врата, узму канџију у руку, па удри жену, а дјеца као миши од страха бјеже по соби из овог угла у онај. Шта је пошљедица таког живота? Жени се то досади, остави свог мужа и тражи развод брака, а „на женску кућа стоји“, те тако оде цијела кућа у пропаст. Ако се жени дозволи развод, уда се или поквари се. Човјек напредује у злу све више, осрамоћен је, па тако се потуца, док га и смрт затече. Дјеца нијесу ништа могла у кући добро чути већ саме псовке, тучњава и јаук, чувство свако им закржљало, послје се за њих нема ко бринути и у школу их дати, још се више покваре дружећ се с онакима, што су као и они, па ето ти будућих лопова и разбојника, који ће дигнути руку на све, што је добро.

Уз пиће је увијек скопчана и псовка и управ јој је оно главни узрок. Пићем се узбуни ток крви; ова струји у главу, па ето ти одмах разговора, а пјан човјек не зна, шта говори. Послје по његову примјеру и они, који су „тријезни“ почну грдити и тако се псовка ра-

шири. Од псовке нема ништа гадније; она погани она уста, која највећу мудрост изричу. Како ћемо смјети у се примити устима Христа, кад Га баш тим истим устима грдимо!

Паметан, свјестан и здрав човјек никада не псује, јер нема од тога никакве користи. Врло је чудновато, што баш они највише псују, који су незналице; у свему се прост човјек угледа на „господу“, а само не у томе. Уз пркос наредбама, које постоје у државама, псовка се једнако шири. Јамачно ће томе бити узрок, што они, који су одређени да на то пазе у народу, и сами ту заповијед крше. Да, нижи чиновници чак и предјаче народу у томе. *Caveant consules!*

Државе су издале законе, ко смије пиће продавати и колико, али се и то не врши како треба, јер не би смјело бити по крчмама пјаних, да се чувари закона о томе брину, како треба. Власт може пуно учинити, да се пијанство смањи. Но осим тога имају и друштва, т. зв. *друштва против алкохола*, којима је задатак да томе злу стану на пут. Таквих друштава има у других народа доста, а сваки дан се све више множе, но ми знамо само за једно такво друштво у Српству, то је у *Фочи*. Ми бисмо препоручили, да се и остали Срби угледају на честите Фочаке. Само како је дивно погледати ону пуну фочанску младеж, кад се гдјегод на збору нађе! Кад је све тако, како рекосмо, мислимо, да се неће нико наћи, ко би рекао, да пиће не руши побожност. —

б) Што се тиче празновјерице, ње је вазда било у нас. Много је још остало у народу обичаја из незнабожачког доба. Приче о добрим и злим боговима и божицама и данас се чувају, само у другом облику. Народ наш још вјерује у виле, вампире, море и вјештице и Бог те питао у што још. Па без сумње и то је од старине остало, јер Бога потпуно представља као човјека са свим његовим манама. Кад су Срби примили хришћанство нијесу се од своје старе вјере могли одучити, те су у мјесто старих богова узели особито штовати неке хришћанске светитеље као што нам и крено име свједочи. Наш народ још вјерује, да зли дуси владају у ноћи, још вјерује да има духова по шумама, па као да вјерује, да их има и у води, јер је врло чудноват онај поздрав кад женско дође из јутра на воду: „Добро јутро, водице, по Богу сестрице“.

У опће у нашем животу пуно је празновјерице. Ми још вјерујемо у бацање карти, разметање граха, пророковање на длану, вјерујемо да човјек може скупити зле духове и питати их за ово или за оно и т. д. Томе је свему узрок онај дух у кући, т. ј. породично васпитање. Расплаче ли се дијете, не знају га друкчије умирити, него зову бабу с гвозденим зубима, удри у врата и т. д. Дијете одрасте у страху и док не одрасте не смије из куће, чим се почне сумрак хватати. Па и кад одрасте остане му клица страха, не смије проћи крај гробља, привиђа му се; мори га мора. У мјесто оних лажних гатки на сијелима и прелима боље је да се читају корисне књиге. Учитељи и свећеници, ако хоће да буду прави учитељи народни, ваља да ово зло искоријене.

Вјеровати у којекакве бабје гатке највећа је лудост. Празновјерица се може држати само ондје, гдје царује незнање; напретком школе нестаје празновјерице. Само се може кукавици привидјети. Ко се боји мрака разумије се, да му се морају јављати којекакве слике, али не неке слике, Бог зна какви духови, него он их сам себи ствара, дакле сам се себе боји. А под „вампиром“ може се каткад заиста појавити какав живи вампир, на пр. ако је гдјегод остала млада а богата удовица, онда се највећи лопови обличе у којекакво одијело, па плаше неразумне, само да им је слободно тјерати подли занат. Томе вампиру не треба баш „глогов колац“, може се он смирити и буквим и растовим и каквим год хоћеш. Тако су се у неком селу у Румунији неке године појавили неваљалци, па ишли као вампири, сељани невјешти и луди наравски одоше на гроб неке сироте старице, ископају је и спале. Грдне ли лудорије!

Наша црква осуђује празновјерицу. Она је одредила за оне, који враћају на разне начине и онима, којима им иду и траже од њих помоћи, да се по више година не причесте. Настојмо, да се ово зло уништи.

Најпослије:

в.) У нас има доста и непоштења у ширем и ужем смислу.

Је ли отац псовач или иначе непоштен, дјеца неће бити боља, јер дијете све ради, што види од старијих.

Некад је био неваљао обичај, да при жељидби отац младожењин мора управ купити

невјесту; најприје се иде пити, па онда колико отац невјестин иште, пријатељ мора дати. И ако је то још обичај у неким крајевима, ипак све више гине и уступа мјесто једном „модерном“ злу мало већем. На жалост ово се зло све више у нас одомаћује. Ми примамо, од других народа баш оно, што је најгоре. По томе „културном“ обичају ни једна се дјевојка не може добро удати, ако нема новаца. О, времена! Кћи највећег богаташа може чинити што хоће, непоштена бити, дуга језика, лијена, невјешта у раду, па ипак наћи ће добру срећу; новац ће је удати за неког „господичића“, који је као и она и рећи ће се: „нашла слика прилику.“ А шта ће сирота дјевојка, која је и лијена и радина и поштена и све? Њој је запријечено да дође до среће, јер новца нема. Око ње облијеће какав лажљиви богаташчић, обећава: узео је, а намјера му је са свијем друкчија. Најпослије је остави, а често и осрамоћену. У првом случају не зна шта ће, јер је све просце због оног одбила и врло ријетко да ће се икад удати; у другом опет зна шта је чека, образ је бацила под ноге, не нада се више никакву добру, зајмири, проневаљали се или очајно прекрати живот и сврши. Ето то је плод оног будаластог обичаја. А шта очекује ону дјевојку, која није ни једно од двога напријед реченог учинила. Ни њој није боље, јер новца нема, па имала сва својства добре жене и домаћице узалуд. Може се намјерити на мужа лопова и пјанца, па неће никад имати мира. Док се она невриједна вози у најсјајнијим колима ова се мучи цијелог вијека и ради. И то је један од најглавнијих узрока, што жене траже слободу (еманципацију), т. ј. да имају права као и људи.

Осим тога у нас је заостало доста од оног средовјечног обичаја, јер се и данас гледа на некакво племство. Ако нијеси кољеновић, чувене породице, у кратко „господин“, био какве му драго, ма и најпоштеније породице не ће за те поћи кћи иоле богатијега. Узалуд, што се волите, узалуд, што поштено заслужујеш хлеб, па не ћете ни једно гладовати, узалуд што ће му шћи с тобом бити задовољна, воли је он дати ономе улицканом, па нек су му празни џебови. Нек му је кћи „госпоја“, па је ту све. Мјесто да богатији људи удајућ своје шћери за сиромашније поштене и вриједне момке потпомогну другу српску породицу — а особито они, који

више никога немају, — они их удају за оне, који су Бог зна одакле. Тако мало по мало прелази имање српских породица у туђе руке и тако сами себе рушимо. Па зар не би било боље, да онај, који има, уда своју шћер за каквог доброг момка, те га учини својим нашљедником и сачува име своје породице?

То је непоштење, које на први мах не излази у својој боји, али кад се мало боље у њега загледамо, позна се лако. Има још непоштења у нашем раду, гдје гразмимо за туђим и отимамо и јавно и тајно од других. Али има још непоштења у ужем смислу, како ту ријеч обично народ узима, а то је непристојан и развратан живот.

Та врста непоштења јако напредује сваки дан; погледајмо наше младиће како су испијени, а могу ли руменији бити, кад сву ноћ тумарају по мјестима, гдје се ништа не добија за здравље, већ штетује. Младић се нађе с друштвом, па хајде с њим „и у ватру и у воду.“ Ако младића гјера нагон баш толико, нек се жени. Истина немогуће је данас рано се женити, јер не постаје се лако свој човјек, но може сваки и то дочекати, само нек га гадни разговори и друштво не успаљује.

Данас се слабо жене, а то је управ највећи узрок проституцији (неваљалом животу, јавном блуду). У мјесто да се раденик ожени, па мирно живи с породицом, да му има ко урадити по кући, зготовити јело, у мјесто весеља породичног он иде из радионице у непристојна мјеста, па се весели. Јадна ли му весеља! Што

је данас заслужио, ноћас ће потрошити; сутра је немоћан, јер није спавао, не може толико ни да ради; тако данас тако сутра и најпослије изнемогне и умре негдје у болници. Али нек се чисти сметље, кад не вриједи. Жалост је, што понајвише ти неуредни људи оболе и то не оболе од друге болести као људи, већ од најгаднијех болести, које посрамљују достојанство човјечје, од болести најужасније, од сифилиса, френка. Ако се болест развије, почиње човјек још на земљи трунути, ране га свуда обузму и најпослије у највећем сраму нестаје несрећника са свијета.

Осим тога с неуредним је животом спојено обично: пјанство и псовка.

Од брака нема ништа бољег за дуг, миран и срећан живот. Без породице нема ничега. Само она може одњеговати врлине. Желимо, да се обрати пажња на брак какве заслужује.

Изнијесмо ово неколико тачака на стављено питање. Једно лично мишљење не може вриједити, јер Бог једини зна све само Он један, а ми смо говорили онако, како ми мислимо. Циљ нам је била, да друге паметније побудимо на то за нас животно питање, да га расправе, јер ако овако буде и даље потјерало, моћи ће се и на нас Србе управити оне пророчке Вишњићеве ријечи:

„Друмови ће пожељет' Турака,
Ал' Турака нигдје бити неће.“ —

У Б. 23. септ. 1895.

С. С.—Г.*)

*) Препоручујемо г. г. читаоцима овај чланак познатог писца. Ур.

Англиканска црква.

Секте: методисти, баптисти, квекери.

(Наставак).

Гомиле народа скупљаху се, да чују његову одушевљену проповијед и враћаху се потпуно увјерени у његове ријечи. Број његових нарасте тако брзо, особито међу сељацима, те се од њега препаде 1649. г, презвитеријанско свештенство: Фокса затворе и запријете му смрћу, ако не престане проповиједати. Но ни пријетње, ни затвор не могоше га устрашити; његову науку приме сви послужитељи и тамничари и најпослије, његови безбројни присташе купише му слободу, Кад се је ослободио, још их је више пристало уз њега, јер су сад на њега гледали

као на страдаоца за идеју и он сад поче много смјелије проповиједати. Сад он ступи у препирку с ученим протестантским богословима и једном уђе у презвитеријански храм и пред свим скупом откри своје учење. Презвитеријански га свештеници туже суду, да руши молитвену тишину храма. Фокс дође у суд с кожном капом на глави, а један га чувар реда удари по глави говорећи: „незналицо, зар ти не знаш, да се пред судом стоји гологлав?“ Фокс се ни мало на то не озловољи, али и не скину капу, но замоли онога, да га удари и по другом образу. Судија

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

је испочетка хтио, да му само каже, да више не проповиједа, али му Фокс одговори: „знај, мој пријатељу, да ја не призивам никад име Божје у лудо“. Фоксово *ти* и упорство ражљуће судију, те га затвори на 6 мјесеци. Кад сазнадоше, да га никакав затвор не буни у проповиједи, по ново га позваше на суд. Мјесто да брани своје учење и одговара, он говораше, да заштити своју науку. Те су ријечи особито с тога важне, што су биле повод, те се његови прозваше *квекерима*. Кад је Фокс довршио своју бесједу ријечима: „трепћите пред Божјом ријечи“, тада неки судија рече с подмијехом: „гле, тај трепеће!“ (*quaker*). Но то име секта узе за часно и разјасни, да су „квекери“ они, који трепћу пред Божјим величанством. У осталом квекери сами себе називају „исповиједницима свјетлости, Божјим народом, а најчешће — „друштвом другова“.

Кад је суд видио, да Фокса ни чим не може одвратити од приповиједи, одреди, да га приме у војнике. Но по науци Фоксовој није ништа тако Богу мрско као војна. Он говораше: људима је прва дужност, да љубе своје ближње па и непријатеље, а у бици су дивље и сверепе звијери које пију крв своје браће. „Што ћу у војницима, говораше „кад сам и онако војник, само што никоме не задајем смртних рана“. И поче с одушевљењем говорити. На то га опет затворе у мрачну и ледену тамницу. Гдјекад су га толико шибали, да једва остајаше жив, но он је то све подносио с благодарношћу, говорећ, да они тиме користе његовој души. Много пута од мучења не дисаше, али никад није клонуо духом. Инглеска се у брзо нацуну његовим присталицама: сељаци, грађани, војници, свештеници жене, — у опће луди сваког пола, узраста и звања причаху квекерско учење. Многбројне се њихове опћине саставише у Уелсу, лајчестерском профовству и по другим мјестима. Квекера се толико намножи, те морадоше одредити опћи скуп, да се на њему посавјетују о оснивању квекерског друштва.

Тешко је представити, колико је гонења и мука претрпјела та секта. Њих сјекоше, тучоше, затвараше у тамнице и мучише глађу, предаваше на смрт, тргаше им косе, свезиваше им и руке и ноге, те их тако износише на поље, остављајући их на жртву дивљим звијеровима, гладу и олуји. Но тако нечовјечно поступање свагда је секте ширило, а пије их никад уништавало, па

тако је и овдје било. Прије пристајаше уз Фокса само прости народ, но сад се секти придружише и из виших слојева, богати, образовани и с тиме се секта окрену на боље. Погледајмо, какве су им данас мисли и живот.

До наших дана квекери су остали вјерни споменутој науци свога проповједника.

„Друштво другова“ не тражи од својих чланова никаквог исповиједања вјере. Они имају врло мало догмата, а управљају им синоди или митинзи. Најважније је вјеровање те секте, — да Свети Дух непосредно утиче на човјечју душу. То је учење и обиљежје те секте. Називи су мјесеца и дана, по њихову мишљењу, незнабожачког поријекла и с тога „другови“ умјесто да називају мјесеце и дане како се у опће зову: јануар, фебруар . . . понедељак, уторак . . ., говоре: први мјесец други мјесец . . ., први дан, други дан . . . При каквим расправама и тужбама квекери се никада не обраћају суду. Према величини тужбе предају је, да је 2 или 3 сабрата, а каткада и више их расправе, али су увијек та лица из њихове секте. Ако се не покори суду оне тројице или више их, другови преносе дјело на митинг. Правда — је највећа врлина у квекера. Они вјерују један другоме од ријечи до ријечи, никад се не заклинју нити куну, чак и онда не ће да се закуну, кад их на то принуђују инглески закони. С тога су их вазда жестоко гонили. Па и сада њихове ријечи суд прима и у државним дјелима без заклетве. Као за свога проповједника, тако и данас они су заклетви непријатељи рата. Њихове капеле, или боље да речемо мјеста, гдје се скупљају, немају никакве раскоши, осим што су им зидови веома окречени, те свјетлост удара човјеку у очи, осим тога имају у њима и клупе, на које сједа све не гледајућ на звање и богаство.

У квекера нема никаквих обреда при бого-служењу, нема особитих молитава, које су дужни сви заједно читати, они немају постова, па чак ни исповиједи. По што доказују, да је све старе симболе уништио нови закон, примају само *духовно криштење*, а причешће им је унутрашњи душевни чин без икаква видљивог знака.

У квекера може све проповиједати, само ако осјећа, да је за то — мушко и женско, богато и сиромашно, учено и неучено. Кад су на збору, сваки, прије но што почне говорити, пита се, да ли је у њему Свети Дух, а бива

често доста дуго, док то осјети. С тога често велики скуп квекера сједи по дуже у дубокој тишини, па кад и послѣје тога нико у себи не осјети присутност Св. Духа, устане старјешина и узме ријеч, да се одржи ред. С тога се у Инглеској свако шутљиво друштво назива квекерским митингом.

И брак се у квекера сврцује без свештеника и без сваке формалности. Кад се који члан науми женити, јави митингу мушкараца, којем припада, а исто тако и невјеста јави митингу својих друга. За тим оба митинга питају родитеље младожење и невјесте, па кад се увјере, да се брак не склапа на силу, издају брачну свједоџбу. Исто тако и погребавају врло просто, без икакве раскоши и буке. Мјесто гроба у њих се не означаје ни спомеником, нити простим каменом.

Црта је њихова карактера — патпуно бескористољубље. Кромвел, који их је био јако стијеснио говораше о њима: „То су једини људи на свијету, које не могу поткупити ни чашћу ни новцем“. Сиромасима својим обилато дијеле, бринући се, да би се њихова помоћ давала немоћним старима, а особито да се дјеца васпитавају. Човјечни према људима, човјечни су и према животињама. „Не нагони вола, да ти узоре бразду кад ће морати изнемоћи“... То је једно њихово правило из науке. Пазе, да још од младости дјеца не буду окрутна према животињама и не допуштају, да их муче.

Какви су квекери најбоље се може видјети у њиховој кући. Већином квекери добро стоје. Обично веле, да су с тога добра стања, што су се од младости научили цијенити вријеме и заиста квекери се одликују необичним трудом и умију омити ред с тога и јесу корисни чланови друштва. Квекери држе, да је пазити на своје стање дужност не само мужа и оца, већ и вјерска. Ипак нема у богатим квекерским кућама особите раскоши. У њих нема ни које-каквих справа за свирање (као на пр. форте-

пијано). Највећа им је раскош, особито у селима, — вртови и воћњаци. У осталом ко може, држи коње и кола, али вагда без грбова.

Па и женско им је одијело занимљиво, јер је већином сиво или тамно, старог кроја, па и ако је често од скупоцјене материје, никад не упада у очи ни крај ни модерни цвјетови по њему. По одјећи странци их често држе за милосрдне сестре. Квекеркиње у толико настоје да униште сјај своје одјеће, у колико друге женске обраћају на њега пажњу.

У разговору међу собом „другови“ избегавају говор о умрлима члановима породице. По њихову мишљењу умрли припадају Богу, с тога људи не треба, да их дирају. С потчињенима или слугама поступају такође човјечно. Слуге присуствују два пут на дан, јутром и вечером читању библије. Мирни, тихи породични живот, човјечно поступање једно с другим, карактер њихов, душевни мир — све се то јасно огледа на необично благом лицу квекером.

„Другови“ се мало брину о ширењу своје секте. „Није свако квекер, који то жели де буде“, говоре они и највише пазе на нове чланове, с тога друштво „другова“ не расте, већ како веле, опада. Говоре, да се је појавила у секти нова странка, које женски чланови носе цвјетове и и друге наките, а младићи и оружје. Називајућ се квекерима, варају, да би дошли до капитала. Ти нови квекери устају чак и на зборовима, кад пију у краљеву здравље, због чега их стари јако презиру. Прави квекери, по обичајима своје секте, увијек при томе сједе. Они веле: поштовање људи треба да је у срцу, с тога га не треба исказивати ваљским знацима и ријечима, које уништавају свако дубоко чувство.

Тако смо у кратко говорили о англиканској цркви или о државној у Инглеској, за тим о најглавнијим сектама, а у идућој свесци проговоримо у најкраћем о англиканском свештенству.

(Свршиће се.)

Кратка поука на св. Николаја.

Благочестиви хришћани!

Данас широм хришћанскога православља, нема дома Божјега, да се у њему не чују умили

Правило крѣви и образъ кротѣсты, воздержанія оучителя гавн ма стадѣ твоѣмѣ (трошар светит.)

гласи топле молитве наше мајке свете цркве: угоднику Божјем, светом оцу Николају. Та како га не би домови Божји опијевали, како га не би

хришћани славили, кад је он био : Правило вјере, образ кротости, учитељ уздржљивости. Па ево и ми смо се скупили у овај наш скромни дом Божји, да топлим жељама, искреним молитвама, умолимо св. оца Николаја, да нам он својом моћном заштитом буде свагдашњи наш покровитељ, пред престолом свевисњегга Творца.

Његов живот, његов светитељски рад за хришћанство био је од неоцјењиве користи ; за то ћемо се његовом архипастирском раду одужити, ако се овако скупа о његовом животу, раду и светитељским врлинама поразговоримо.

Благочестиви слушаоци !

Свети отац Николаје рођен је у Ликији, Малој Азији, од богатих, али уједно побожних родитеља. Још у младим годинама, када се млада душа свакога дјетета може окитити с најмириснијим цвијећем, које увенути неће — цвијећем добродјетељи ; родитељи св. Николаја, трудили су се свим силама, да своје дијете оките тим цвијећем. И њихов труд, уродио је добрим плодом, јер светитељ данашњи као дијете и у школи и у дому родитељском и изван њега бјеше свима : „правило вјере, образ кротости, учитељ уздржљивости“. Украивши се врлинама, обогативши се знањем закона Божјега, стриц његов, архиепископ града Мира, рукоположи га за презвитера 287 године. Није дуго прошло а стриц његов умре. Божје око, које је увијек пратило светитеља, није га ни сада изгубило из вида. Достојан, да ступи на пријесто архијерејски, буде по уцуству Божијем изабран, те продужи у славу Божју, са највећом вољом : архипастирски тешки, али и узвишени позив. Од тога дана, хришћанство је добило архијереја, који је својим светитељским животом, служио свима за

примјер. Сиротиња, добила је милостивога оца, који је све своје огромно имање давао на корист њену. Да, драги моји хришћани, светитељ је увијек имао пред очима ријечи светога писма : да „онај, који даје милостињу сиромашнима, тај задужује самога Бога“.

А наша света православна вјера у св. Николају добила је најревновијегга заштитника пред противницима њеним. И то његово ватрено заступништво, видимо на првом васељ. сабору, гдје са својом ученошћу побија богомрекога Арија.

Драги хришћани !

Толико вам у кратко могу рећи о великом угоднику св. оцу Николају. Његовим врлинама гледајмо да украсимо срца наша, а плод врлина биће добра дјела, која ће нам пред пријестолом милостивога Оца дати могућности, да се слободно, незасорно назовемо синовима Његовим. Вама, благочестиви хришћани, којима је данашњи светитељ патрон, обраћам се с овог светог мјеста с искреном молбом, да овај дан прославите онако, како заслужује сам светитељ. Поред осталих добрих дјела, која сте дужни данас као прави хришћани и Срби учинити, не заборавите и дјело милостиње ; јер ћете с тим добрим дјелом, доказати, да љубите ближње своје, јер ћете с тим задужити самога Бога.

О, свети оче, Николаје ! чувару и оних, који су на узбурканоме мору, не заборави и нас, твоја вјерна чеда. Молимо ти се поради са својим молитвама пред престолом милостивога Бога, да нам дарује силе, да и ми будемо : „Правило вјере, образ кротости, учитељи уздржљивости“ !
Амин.

Говорио :

Милан Марјановић.

Поука на дан св. пророка Илије.

(20. јула).

(Опадање нашег породичног и друштвеног благостања зависи од ослабљења у нама живе вере и побожности).

У оно време, кад се избрани Богом за чување истините вере и побожности и предначинени да буде носиоц обећаногга Семена, народ израиљски, под утецајем суседних не-

знабожачких народâ, уклони с пута служења истинитоме Богу на пут служења боговима незнабожачкима, присвојив себи незнабожачка веровања, навике и обичаје, Господ Бог му

пиљаше ради поправљања и обновљења истинитог богопоштовања и да се покају, заблуделима особите поборнике правде и побожности — пророке. То су били свети мужеви, који, с једне стране осећајући у себи непосредни позив Божји, с друге стране, имајући жарку ревност за спасење своје заблуделе браће, без страха изобличаваху свако одступање од Богом положенога поретка богоугоднога живота, свуда изобличаваху пороке и безакоња, свуда проповедаху о покајању. Људима непокорнима претише гневом и казном Божјом, а људе побожне тешише предсказивањем о будућем Спаситељу.

Слављени данас св. православном Црквом славни и велики пророк Божји Илија, живео је у добу безбожнога цара израиљскога Ахава. Кад безбожност тога цара и народа, којим он владаше достиже до крајњих граница, кад истинита вера у Бога и побожност дотле погажене беху незнабожачким празноверјем и безбожношћу, да је могуће било сумњати се, е да ли остаде ма један истинито верујући човек, — строги ревнитељ Илија смело излази пред лице цареве и у име Божје му рече: „за ваша безакоња од сада у свој земљи израиљској не ће бити росе и кише, докле ја не речем“. То рече и сам удаљи се у пустињу. Међу тим предсказивање пророчко поче се испуњавати: настаде суша, а одмах за тим љута невоља — глад. Од суше пресахну и онај поток, код кога Илија живљаше у пустињи. Тада пророк отиде у град Сарпенту, једној удовици, код које га Бог чудновато хранише.

Тако страшна и тако изненада постигнута невоља умекша скамењена срца безбожника, принуди их признати, да ти богови, којима се до тада клањаху, ради служења којима оставише веро отаца својих, погазише завете свете старине, — да ти богови нису богови, него бездушни идоли, да служење њима није истинито богопоштовање, него безбожност. — Но, па где је истинити Бог? Кома да се молимо, па да се спасемо од смрти, која нам глађу прети? У то исто време опет јавља се народу израиљскому Илија и да би га очигледније уверио у ништавилу незнабожачких богова и јавио му Бога истинитога, позове цара, незнабожачке свештенике — жречеве и народ на гору Кармилеку и тамо пред очима свију учини велико чудо. Он предложи свештеницима идолеким, да принесу

жртву својим идолима и да за приношење жртве измоле ватру од својих богова. Кад сва молења, која узносише жречеве својим боговима у току цел га дана осташе на празно, тада се пророк Илија обрати Богу с молитвом и по његовој молитви сиђе ватра с неба, која спали не само жртву, коју пророк Илија приправи, него и напуњени водом опкоп око жртвеника. „Илијин Бог истинит је Бог!“ — клицаше сав народ, видећи такво чудо и, на тај начин, признаде јавно свемогућство истинитога Бога. Одмах после тога замрачи небо од облака и велика киша паде и напоји жедрну земљу.

Могуће је било мислити, љубазни моји, да ће вера у истинитога Бога, која тако чудновато обновљена беше у народу израиљском, бити вечним његовим достојанством, да ће ругоба незнабожачкога служења на свагда уступити место истинитој побожности. Тако је могуће било мислити. А збило се у истину сасвим друкчије. Умирио се Ахав, чудновато опамећен невољом, која постиже његово царство, умирио се, али не за дуго. На заштиту и одбрану идола служења устаде окорела незнабошкиња Језавеља, жена Ахахова. Обративши на своју страну свога безкарактернога мужа, она одпоче тако ужасно гонити поштоватеље истинитога Бога, да и сам Илија мораде бегати у другу земљу и тамо се крити близу горе Хорива. И опет задимише се жртвеници пред бездушним идолима, опет се ругоба безбожности рашири у народу израиљском. Ма да је Илија, вративши се из пустиње, опет почео изобличавати народ и ма да га је у проповеди изобличавао до времена свога чуднога одласка на небо, али онаквога свенароднога признања Бога истинитога, какво он постиже после свршенога чуда на гори Кармилској, већ не беше.

Било је много пророка у царству израиљском и после славнога Илије, но ни претњама, ни казнама, ни милостињама не моглоше Богу обратити безбожне Израиљћане. Тада по допуштењу Божјем нападе их силни незнабожачки народ и учини на свагда крај царству израиљском. Сами Израиљћани буду одведени у ропство, у далеку земљу и тамо их расејаше по разним местима.

Тако строго беху кажњени Израиљћани за измну вере отаца својих, за непослушност гласу пророка, за то, што живише не по вери, не по

правди, него по незнабожачким обичајима, Богу противнима.

И ми, браћо, духовни Израиљу, писмо ли слични старозаветним Израиљћанима — савременицима св. пророка Илије? Не мењају ли многи Срби своје праве вере са заблудама назаренским? Не газимо ли и ми завете побожне старине у својој тежњи поводити се за захтевима овога века? Не презиремо ли глас пастира црквених — тих новозаветних пророка, који су тако исто од Самога Господа Бога призвани, да поучавају и утврђују у истинитој вери и да изобличавају сваке неправде?

Дванаест векова је прошло од онога времена, како Срби примише и пригрилише свету веру православну, под кровом које Србин постаде моћан, силан, чувен и слављен у свету. И где, у наше време појавише се људи — о људи, тако звани — назарени, који у свом заносу заведени страним обичајима оставише посећивање храмова Божјих, изгубише уважање према свештеничком чину, престадоше мећати на себе крено знамење, одбацише поштовање светих икона и друге свете обичаје, који су тако мили и драги сваком Србину; дођоше у безумљу своме, најпосле, до тога, да се почеше стидети народности своје — милога нам Српства и, на тај начин, отворено изјавише се одметницима и издајцима и вере православне и милог нам Српства. Осим њих, тих јавних одступника од православља, има много и других тобоже просвећених и учених људи — развратника, који из потаје рове против цркве и црквених обредâ и који су не мање од назарена криви у измени вере отаца својих и њихових светих завета. Па и ми, који се називамо православнима, јесмо ли свагда верни своме православљу, чувамо ли свагда завете предака својих? Заиста, гдје је у нас тај побожни одношај према свему божанственом и светом, она усрдност према храму Божјем, према службама црквеним, гдје је оно уважавање према празницима и постовима? — једном речи, где је у нас она љубав, она оданост ка спољашњим делима побожности, којима су тако богати били наши преци и која су дела тако благотворно утецала на добар ред и поредак њиховог породичног и друштвеног живота. Да,

браћо мила, ослаби у нама побожност, молитва а заједно са ослабљењем спољашње, обредне побожности, изгубисмо и унутарњи побожни дух, изгубисмо сам корен побожности -- страх Божји. С опадањем страха Божјега погоршаше се и наши породични и друштвени обичаји. Погледајте: власт родитељска колеба се, уважавање и поштовање ка старијима изгубљено је, сугрушке везе без престанка нарушавају се, газе и обесвећују. Ако је то тако, браћо моја, а тако је, јесмо ли много бољи од древних Израиљћана, који са своје безбожности навукосе на себе праведни суд Божји? И не осетисмо ли и ми на себи, не један пут, ради јавног нарушавања заповести Божјих, чудне знаке благоволења Божјега, не искусисмо ли много различних породичних и друштвених беда и невоља? Туча¹⁾ на пример, која нам ове године уништи усеве наше, муку нашу, шта је друго, ако не знамење гнева Божјега за наш немар према уредбама црквеним, за јавну поквареност обичаја прадедовских и морала хришћанскога.

Браћо хришћани! не будимо синовима *противљенима*, на против будимо *као деца послушности*. По што смо изложени јересима и саблазнима, чувајмо тврдо, као драгоцену благо свету веру православну, с љубављу и усрдношћу испуњавајмо свете завете предака својих, живећи хришћански у правој побожности и послушности матери нашој — цркви Христовој.

А ти, славни и велики пророче Божји Илија, моли за нас човекољупца Бога, да нам даде дух покајања и скрушености о гресима нашим и свемоћном Својом благодаћу да нам помогне оставити путеве безбожности . . . Уништи молитвама Твојима зле обичаје света, а највише смртоносни и отровни дух века овога, који кужи хришћански род неуважавањем божанствене вере православне, презрењем ка наредбама св. цркве и заповестима Господњим (Акатист св. пророку Илији). Амин.

У Митровици, 1895.

Прерадио и говорио:

Григорије А. Николић,
свештеник.

¹⁾ У очи Спасова дана падала је од 3¹/₂—4 сахата, тако крупна, да најстарији људи не запамтише, да је икада тако падала. Штета се рачувала преко 100 000 фор.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Наше црквене прилике.

(Глас из унутрашњости Босне).

По скорашњем попису народа у Босни и Херцеговини има нас правосл. Србаља 673 246 душа; од старосједиоца — скоро половину становништва сачињава православни елемент у Херцег-Босни, земљи славној и племенитој . . .

Шљедбеници православне српске цркве у Босни и Херцеговини имаду три епархије: Дабро-босанску, Херцеговачко-захумску и Зворничко-тузланску.

Дабро-босанска је епархија по броју душа и своје простору највећа епархија у правосл. Српству. Њу је успоставио српски просвјетитељ св. Сава у првој четвртини 13. вијека; с почетка бијаше епископија, а послје постане митрополија. У први мах епископска столица бијаше у Дабру, доњем Лиму у манастиру Бањи; у половини 16. стољећа пренесена је митрополитска столица у Босну, а гдје и на које мјесто, то нам историчари поуздано не кажу¹⁾ . . .

Добри и ваљани архипастир Мелентије Миленковић — (1713. до 1740.) пренио је с благословом пећског патријарха Мојсије Петровића (1712. до 1725.) митрополитску столицу у Сарајево 1717. године, гдје је и данас, а назива се *Дабро-Босанска епархија* . . .

Чим је Њ. Вел. посјело Босну и Херцеговину, почела је црква наша напредовати, као и све у нашој домовини.

Године 1882. успостави се конзисторија за Дабро-босанску епархију, а исте године отвори се и богословски завод, који је данас преустројен и постоји у Рељеву код Сарајева . . .

Херцеговачко-захумска епархија данас узима само окружје мостарско и један котар травничког округа.

Кад је св. Сава 1219. год. успоставио 12²⁾ епископија, подигао је и херцеговачко-захумску епископију, данашњу, митрополију. Историчар и академик, архимандрит г. Н. Дучић вели, да је епископска катедра хумске епархије пренесена 1324. год. из Стона у Петров манастир на Лиму, а у половини 18. вијека у манастир Дужи код лијепог града Требиња. Митрополит Аксентије

¹⁾ „Историја српско-правосл. цркве“ архиман. Н. Дучића стр. 321., као и његови „Књиж. радови“ књига 2.

²⁾ „Историја срп. цркве“ од Н. Ружичића, књига II, стр. 118—120.

Паликућа пренио је митрополитску столицу из манастира Дужи у Мостар 1763.³⁾

Зворничко-тузланска епархија, заправо се не зна које је године успостављена, али се већ у другој половини 16. стољећа спомиње. У први мах била је митрополитска катедра у Зворнику, но касње пренесена је у Тузлу. Ова је епархија најмања; али сад је у у рукама веома честита и енергична архијереја.

Толико летимично о епархијама у Херцег-Босни.

*

У народу има ријеч: „Прије зоре сванути не може“. Еле, ни наше црквене прилике, не могу се на брзу руку у добар ред довести и уз најбољу вољу позваних фактора. Још неколико дана, па са срећом настаје деветнаеста година, од како је Њ. Величанство цар и краљ Фрањо Јосип I. заузео нашу милу домовину — Босну и Херцеговину и од тога смо времена почели боље напредовати.

Ама нек нам се не замјери, што ћемо рећи, да су наше црквене прилике још доста позаостале (мислимо црквене прилике Србаља православне вјере). Нијесу, ни издалека на ономе степену уређења, како то данас дух времена захтијева. Не можемо и не ћемо порицати, да је много штошта поправљено и уређено од окупације до данас. Цркве су многе пограђене и с државном помоћи; снабђевене су богатим св. одеждама и утварима, као даровима Вис. владе; богословија и конзисторија издржава се о државном трошку; имају неколике и српско-православне вјероисп. основ. школе, које државну припомоћ уживају као и неки свештеници, а доста је и парохијалних домова о владином трошку начињено.

Али поврх свега тога још су црквене прилике и ствари наше неуређене, не одговарају духу времена, ни потребама народним. И не само да су неуређене него шта више врло су запуштене и занемарене, јер прво и прво со народна — свештенство јако је спромашно, дјело-круг му је неизвијестан, неодређен и узак, па због тога с дана у дан, свештенство пада у

³⁾ Дучић „Историја српско-православне цркве“ стр. 328—338.

црквено-каноничне погрешке, с дана у дан губи свој ауторитет, у сиромаштву и потреби; лаћа се свега и свачега, што му никако не доликује, (има изузетака оvdје ондје, гдје збиља свештеник на свом мјесту стоји и то оних, који се нијесу одали за сребром и златом и који су свјесни свог позива, па такима част и поштење). Нема тога мјеста, гдје није хуке и буке и гдје се не помаже, да га попо огули (тога истина има особито по селима, али ипак не у толикој мјери, колико се хуче и буче).

Колико данас свештеника има, да свој позив тачно и уредно врше? Огорчени су многи због сиротиње и у тој огорчености занемари се и ето ти белаја.

Колико и колико има злоупотреба и немара, а све због неизвијесних правила, закона, контроле и дисциплине.

Summa summagum наше црквене прилике слабо стоје, неуређене су, слаб је ред и дисциплина, а у Нијемаца има ријеч: „Ordnung spart die Zeit und Mühe“. У нас Срба каже се: „Где нема реда, ту нема ни поретка“ . . .

— Прије свега молимо зване и позване факторе, да народне ране излијече, потребе народне испуне, па уреде црквене прилике Србаља правосл. вјере, а народ ће троструко бити благо-

даран вишим и нижим факторима, који узму удјел у поправљању и уређењу — црквених прилика . . .

Ми оvdје износимо у двије—три тачке, што би неопходно потребито било, да се прије свега оствари:

1. Да се установи епископска катедра у Бањојлуци за два округа: бањалучки и бихаћки;
2. да се успоставе конзисторије у: Мостару, Доњој-Тузли и Бањојлуци или бар неки епархијски одбор с неколика угледна и научна лица из епархије са једним чланом и канцелистом уз дошћиног архијереја;
3. сарајевска митрополија и конзисторија да има неки надзор и власти на другима епархијама ради бољег: склада, реда, дисциплине и контроле;
4. да се уреди машеријално свештеничко стање.

Ето, то би по нашем скромном субјективном мишљењу прије свега требало остварити, а онда, мало помало слиједиле би друге уредбе и одредбе. За сигурно, били би сити вуци и цијели јањци. Народ би се задовољио, власти не би увијек имале евентуалног переда, ни других сличних ствари.

Дај Боже, да не буду жеље и потребе народне: глас вапијућег у пустињи!

У јуну 1896. год.

II.

С П И С А К

Неких свештених лица у Дабро-босанској епархији, монашеског чина.

Прибрао и ередио: П. С. И.

Напомена. Прикупљајући грађу за историју наших манастира, наишао сам на имена, неких калуђера, у: „Босан.-Херц. Источнику“ од 1889., 1890. и 1891. године; „Карловачком Владичанству“ — I. књига; „Поменику знаменитих људи у српског народа.“ А и при кратком боравку у манастиру Рмању 1893. год. и манастиру Моштанице — 1891., 1892., 1894. и 1895. прибрао сам по нар. предању имена неких калуђера. Оvdје у овај списак уврстих — само калуђере манастира Гомпионице, Моштанице и Рмања, с намјером, еда би побудио кога од господи читаоца цијењеног „Источника“, па да објелодани, коју цртицу из живота, ког спомена — вриједног калуђера и манастирских прилика

у овим крајевима; јер „више очију, више виде; више људи, више знају; камен, до камена, палача“

— Вели наш витешки српски народ.

I.

Калуђери манастира Гомпионице.

Стеван Паурасимовић, јеромонах; Константин (презиме непознато), јеромонах; Силвестар, Герасим, јеромонаси, презимена непозната; Пахомије, игуман; Пахомије, архимандрит; Гаврил, јеромонах; Мојсеј Спедерна, игуман; Атанасије, игуман; Гаврил Давидовић, јеромонах; Саватија, јеромонах; Данило, јеромонах; не могох разабрати одједан су и у коме су времену били.

Но, по записима на неким стварима опажа се, да су сви били из међу 1720.—1774. год . . .

Пахомије Пузић, архимандрит, родом је из села Радманића — близу манаст. Гомионице.

Силвестар Милетић, јеромонах, из Мајкића — Јапре, протопопијат Сански-Мост. Силвестар је био (како ми покојни Г. Мајсторовић приповиједаше) крупан и одважан. На збору код манаст. Крупе, покрај Врбаса у протопопијату бања-лучком рањен је од неког зликовца; па је од те ране код свог манастира умро, ама не знам, које године.

Хаџи Мелентије, игуман; звао се Мариновић, а родом је из Јајца.

Мојсеј Палачковић, јеромонах; родом из околине манастирске — села Мелине; Максим Кондић, проигуман из села Трмошње, протопопијат Сански-Мост; Паисије Палачковић, из села Мелине; Серафим Гвозденовић, јеромонах, из Раткова (Кључ); Мелентије I. Јелић јеромонах, из села Јелићке у приједорском протопрезвитерату; Леонтије Карапетровић, игуман, из околине вароши Приједора; јеромонах Стеван Бановац, из села Вилуса, манаст. парохије. Право му је презиме Теодосић, али се је по заселку (махали) „Бановцу“ зазвао Бановац. Веле, да је он данашњи крет у манастиру на св. трпези набавио.

Софроније Кондић, јеромонах, из Трмошње (Сански Мост). Око 1850. године овог је калуђера веома мучио приједорски капетан. Приповиједа се, да су те године манастиру дошли: козарачки, приједорски и дубички капетан, па немилице калуђере поцијенили.

Скендерија Берић, из околине манастирске, био је јеромонах, но од никакве науке. Висарион Васић, јеромонах. Био је кажу јефимер у Сарајеву. Умро је у селу Тријерову, код Варцар-Вакуфа. Приповиједа се, како је рекао, кад је пошао из Сарајева манастиру: „Да Бог да Сарајево изгорјело, а ја жив манастиру не дошао“.

И збиља Висарион не стиже, жив манастиру, него су га мртва из Приједова донијели.

Гаврил, јеромонах; Мелентије, јеромонах; Неофит Вукојевић, јеромонах, родом из села Сратинске. Неофита су објесили зликовци у Бањој-Луци. О овоме калуђеру приповиједала ми је пок. баба Стана, која је код манастира служила 45 година. Покојница вели: „Мој Перо, Неофит је био богомољак, баш к'о и добри покојни

Исаија, али зла уста зло рекоше, па богме и зло стеклоше. Облагаше зли људи Неофита у Бањој-Луци, а масла је било и несретног Тимараца Мелентије I., јер Тимарац, као Тимарац, који и душу за паре даде, завидио је нешто Неофиту, потплати људе, и они оптуже јеромонаха Неофита Вукојевића, па га објесе о једну крушку у Бањој-Луци. Мани Мелентије I. није добро прошао, убије га у селу Радманићима, један тежак из куће зване Петковић“ . . .

— Покарао га је Бог, рече ми старица; а у оно вријеме, кад је Неофит објешен, напукне зид у манастирске цркве, лед и туча била је, и двије године морила је глад околину манастирску!! . . .

Гаврил, јерођакон, родом је из неког села манаст. парохије. Рукоположио га Игњатије II. (1860.—1868.) на Илин дан 1862. год. у Горици, између Јајца и Травника. Мелентије II. Јелић, јеромонах. Овај Мелентије био је у оно вријеме кад и игуман Партеније и јеромонах Исаија, о којој ћу двојици, мало ниже, а коју више рећи, тим прије, што су заслужни за овај манастир Јест велим заслужни, јер гдје су дјела на видуку, ту не треба коментара!

Серафим Чекић, архимандрит. Родом је из Добросела у протопопијату Босан. Костајнице. Код манастира Моштанице био је као ђак три године. Серафим је — (како ми неки старци приповиједаше) био добар за цркву и народ. Дуго је боловао. Па 1861 кад је видио, е се мријети мора, дозвоа је тадањег јеромонаха Партенију, монаха Исаију и јеромонаха Мелентију II., лијепо их посавјетовао, узео св. чест и онда Богу душу дао.

Приповиједа се, да је сам собом казивао, како да му се мртвачки сандук направи! Партенији рекао је: „Ено Парте ондје има, у оном сандуку нешто пара. Све је ондје. Узми па послије наставите цркву, а укопницима мојим закољи вола звонара (што носи звоно)!“

Партенија је све тако и учинио. Архимандрит Чекић укопан је у цркви у притвору. Дионисије Вучковић, игуман, Дине — како га народ зове, родом је из села Дабра, у протопопијату Санског-Моста, а из доста чувене ерпеке задруге Вучковића. Отац Дионисијин одселио је у Далмацију, па је и Дине тамо ерпску књигу учио, а код ерпских калуђера у манастиру Скрадину, гдјему се је и један брат Шпиро

у калуђерству Силвестер закалуђерио и тамо остао, јер се је задруга Вучковића опет повратила у своју домовину.

Тодор се ожени у Дабру са дјевојком Маром из Мајкића-Јапуре. С Маром стекао је сина Косту, који је овјековјечно име својих милих родитеља, рођака и свог убавог мјеста Дабра; преминувши у 1893. год. остави силни иметак, и распореди га на српске црквене и провјетне цијељи¹⁾. Набрзо је Тодор обудовио, и посветио се монашеском чину, узевши име Дионисије. Нијесам могао разабрати године рукоположења, а ни још шта спомена вриједног.

Негдје око 1851. године, митрополит Проконије (1851.—1853.) дигне на правди Бога игумана Дионисија у манастир Дечане. Све до 1879. год. Дионисије био је осим манастира Гомионице. Бивао је у Далмацији око Ерцег-Новог неко вријеме парох. Син Коста звао га је више пута себи, али он не би хтио дуго бити код сина, кад га ко упита, за што неће код сина да буде, он би одговорио: „Не ћу, не ћу, јер оно је мој Коста стекао, без моје помоћи, и грјехота је, да ја његов хљеб једем, а могу себи заслужити. Но, ипак неумрли Коста за свог оца увијек је знао, и помагао му у свачем.

Године 1879. дође Дионисије манастиру и не прође ни пуних шест мјесеци, он се престава на покров пресвете Богородице, буде сачрањен у гробље калуђерско, на јужној страни, одмах уз цркву.

Шширо Билбија у калуђерству Дионисије. Шширу је постригао у монашески чин епископ Босанац Антим 11. септембра 1868. године. Шширо је прије био мирски свештеник. Родом је из Грахова; из породице постриженика гомионичког Дионисије Билбије било је 7 свештеника Један је био калуђеру манастиру Студеници. Паша Атлагић из Ливна, кад је поро-

био Студеницу, упозна јеромонаха Гаврила Билбију по његовој браћи из Грахова, па га узме собом. Других 11 калуђера том приликом у Студаници погине. Гаврила Билбију откупе браћа за 100 талира. Оба брата калуђера умрла су у свом родном мјесту Грахову. Како ми је данашњи прото г. Илија Билбија приповиједао, Гаврил је био начитан калуђер, и одушевљен за цркву и вјеру.

Исаија Костић, јеромонах-настојатељ. О овоме узорном калуђеру писано је у 4. свесци Босан. Херцег. „Источ.“ од 1895. год., овдје ми је још додати: крштено име било је Исаји Илија: Код манастира, као ђака прозвао га је игуман Дионисије Радом; Исаија је био засадио виноград у њиви званој „Крстишта“ и њиви „Запатку“. Виноград је почео по нешто и рађати, али због нехајтања, послје смрти Исаине, мало, по мало запуштен је, и сад му се истом траг знаде. Кад је оно ћелија калуђерска изгорјела (око 1865.—68.), онда је покојни Исаија дао у градњу данашње ћелије (куће, гдје братство станује) 100 дуката, а при градњи био је, како ми стари људи казиваше, душа цијеле градње. Ја сам прве школеке године, употребљивао све књиге у I. разреду, које је покојни Исаија набавио, кад је школа начињена (1882. године), али је, као што је речено лани, у живот ступила истом 20. јануара 1891. Партенија Давидовић, игуман. Родом је из села Крухара (Сански-Мост), право му је име Перо Делић, али се је по оцу Давиду зазвао Давидовић. Партенија рођен је око 1822. год., у чин јеромонашки, ступио је 1853. год., а послје смрти архимандрита Чекића 1861. год. отиде у Сарајево, с монахом Исајом. Тадањи митрополит Игњатије II. произведе Партенија за игумана, а Исају за јеромонаха. Игуман Партеније Давидовић и јеромонах Исаија манастир Гомионицу према приликама обогате и све што данас манастир има, тековина је њих двојице. Партенија је више пута уцјењиван од зликоваца. Но, и иначе Партенија није дао свакоме преко себе мостити, па ни уз оно бурно вријеме 1858. и 1875. Игуман Давидовић боловао је, скоро по године. Умро је 29. марта 1889. године. Околни народ у манастирској парохији, радо га се сјећа. Каже се, и мисли, да је тобоже при смрти дао сав готов новац родбини, ал' није доказано, и тако

¹⁾ И манастира Гомионице сјетио се је, па је завјештао истом 1000 фор., по одбитку тронкова манастир је добио 900 фор., Да би оцу и сину вјечито име остало у овим крајевима, слободан сам нагласити и рећи: Е би врло лијепо и племенито било, да Високопреч. Дабробосанска Конвисторија узме од овдашњег настојатеља речени новац, па га да на интерес, под именом: „Заклада Косте Вучковића, сина Тодорова — у калуђерству Дионисије, игумана манастира Гомионице.*)

— П. С. И. —

*) Па куд ћемо с њом? Уред.

је једна штета, стотину гријеха! — У осталом, како било да било, факт је, да су Исаја и Партенија до сад били најбољи пријатељи ма-

настира Гомионице, а да су којом срећом живи, открило би се много којегчега из прошлости манастира Гомионице!

Српској цркви.

Пошље дугих патња,
Невоља и бједа —
Опет тебе, мајко,
Твоје стадо гледа...

Пет вјекова кобних
Било је и прође...
И сад — једва за те
Боље вр'јеме дође:

Ђе год српска душа,
Православљем дише
Света црква тамо,
Поносно се диже...

А ти света цркво,
Наша мати мила,
Примаш стадо твоје,
Под света ти крила.

Напајаш нас снагом,
Духовнога знања...
И дајеш нам грјешним
Твог помиловања.

О, пресвета цркво,
Славо рода мога,
Нек те штити: милост,
Свемогућег Бога!

Бос. Петровац, 25. V. 1896.

Крајишник.

Разговор протестанткиње с папом Пијем IX.

(По D.)

Протестантска списатељка Фридрика Бремер дође један дан у аудијенцију папи Пију IX. По што су разговарали о њеним дјелима, запита је папа, је ли католикиња. Ми ћемо је пустити саму нека приповиједа свој разговор са „светим оцем.“

Ја: Не, свети оче, ја нијесам римокатоликиња.

Папа: Кад нијесте, онда ћете бити, јер ван католичке цркве нема спаса и савршенства.

Ја: Допустите, Ваша Светости, једно питање!

Папа: Говорите.

Ја: Ја љубим свом душом Бога и нашег Господа Исуса Христа. Вјерујем у Његово божанство, у вриједност Његова искупљења за мене и за цио свијет. Ја се само Њему покоравам, Њему служим. Признајете ли ме, Ваша Светости, за хришћанку?

Папа: Хришћанка без сумње, али...

Ја: И за члана Хретове цркве?

Папа: Да, у извјесном смислу, али за тим ваља да све држите за истинито, што црква каже и учи. Међу тим немојте вјеровати, да папа проклиње све, који не признају непогрјешивост католичке цркве и њезино првенство. Не, ја мислим, да ће многи, који су ван цркве,

бити блажени, само ако живе по законима, што их признају за истините. То ја заиста вјерујем.

Ја: Радо примам ријечи из уста Ваше Светости, јер сам се увијек надала, е ћу наћи таког блажег судију од многих католика и њихових свештеника, који веле: „Ви нијесте хришћанка не ћете се спасти, јер не вјерујете у свему као ми и наша црква.“

Папа: Драга кћерко, то је неправедно.

За тим ме је папа овако посавјетовао:

„Молите се, молите се Богу, да Вам да свјетлости, благодати, да познате истину, то је једино средство, да је познате. А на препирке о вјерским тачкама не обзирајте се. Јер се у њима свако нада да ће побједити; свако себе љуби. Свако хоће, да је његово знање право и хоће да га на јавност изнесе, а кад се најпослије дозна за добро, сваки је исти какав је и прије био. Молитва је од велике користи за спасење. Молите се јутром и вечером и ја се надам, да ће Вам се озго дати свјетлост и благодат. Јер Бог хоће, да будемо побожни, а Своју благодат даје онима, који су од срца побожни. А сад нек Вас Бог благослови и Његовом светом помоћу примите за увијек и вјечност.“

Ријечи папине бјеху истините и јеванђелске. Захва
 лих му од свег срца и опростисмо се, за-
 довољнија с њиме него ли с потчињеним му
 свештеницима, који увијек трубе о „јединој спа-

савајућој“ римској католичкој цркви, и „коме она
 није мати, Бог му није отац.“

„*Altkatholik*“.

Превео с њемачког: □

Разно.

Високопреосвећени митрополит призренски г.
 Дионисије у мало што није погинуо. Кад се је
 враћао с пута по епархији у Призрен, заустави
 се малко близу града. Пред њим бијаху отишли
 неки трговци. Кад је за тим Високопреосвећени
 туда наишао, види трговце мртве и у мало те
 и њега не снађе иста судбина од турских жан-
 дара, али га брзи коњ срећно донесе у Призрен.
 Да ли су то бугарска или језуитека посла?
 Може бити врло лако.

Њ. Вис. црногорски кнез Никола посетио је
 српско подворје у Москви. На уласку су га до-
 чекали српски ђаци, а у храму архиепископ
 Дамјан, представник јерусалимског патријарха,
 настојатељи подворја: јерусалимскога, грчкога
 и српскога, (који га је и поздравио), и изванредно
 српско посланство, које је дошло било на кру-
 нисање. Послије тога било је благодарење за
 руски царски пар и двор, за оба српска вла-
 даоца и њихову родбину, за св. синод и за митро-
 полите: цетињског и биоградског. Кнез је добио
 на дар двије иконе, а у књизи за посјетиоце
 написао: „30. маја 1896. год. на 15 дана до
 састанка с мојим драгим братом, краљем Србије,
 Александром. Црногорски кнез Никола I.

Досадашњи ректор богословскоучитељске школе
 у Призрену г. Иларион С. Весић. архимандрит, за-
 хвалио се је на томе високом звању и дошао у
 своје родно мјесто, Крушевац (Србија). Морамо
 жалити, што је, тако вриједан црквени просвјетни
 радник оставио ту за нас врло важну српску
 школу; мора да су томе велики узроци. Г. Весић
 свршио је кијевску духовну академију. Високо-
 пречасни господин Иларион као ректор те школе
 показао је истинско родољубље настојећи, да
 његови ученици одговоре позиву, да сачувај у пра-
 вославну вјеру и пробуде српску свијест у Старо-
 србијанаца и Маћедонаца, у таком народу, у којем
 разне пропаганде вјерске и политичке увијек
 разаципају своје земке. Високопречасни г. архи-
 мандрит за вријеме управе бринуо се, колико

је год могао за напредак те школе, привукао је
 љубав својих ученика, тако да их се је толики
 број накупио, те није више било мјеста. Желимо
 високопречасном господину здравља и среће, на-
 дајући се, да ће његова домовина знати проције-
 нити његове заслуге, које је учинио за право-
 славље и Српство, а призренској богословији
 желимо, да дође управитељ као г. Весић што
 је био, па ће све добро бити.

Високопречасни ће господин прославити
 20. јулија о. г. у родном мјесту 25.-годишњицу
 своје трудне патриотске свештеничке службе,
 те му и ми од срца честитамо. Прославио и 50.
 годишњицу, али тада је славио као архијереј.
 Многад лџта!

Г. Андрија Ђ. Ерцеговић, Србин р. католик из
 Боке подиже православну цркву својим земљацима
 у Галвестону (Америка), а св. синод руски из-
 држава у њој свештеника и пјеваче. Чује се,
 да ће г. Ерцеговић подигнути и српску школу.

Руске новине јављају, да се бугарски кнез
 р. католик Фердинанд за свега свога бављења
 при свечаности у Русији показао као православни
 владар. Кретио се по православном обреду, вазда
 је присуствовао богослужењу, па шта више оти-
 шао је с оцем Јованом Кроштатским, којег у
 Русији врлоштују, на колима у цркву и замо-
 лио га, да се помоли Богу за Русију и право-
 славље, при томе падајући више пута на ко-
 љена и најпослије одликовао оца Јована за
 ревност према православљу. Новине увјеравају,
 да је то све чинио с чиста срца.

За спомен крунисања руског цара подигли
 су у Русији разне заводе, друштва, школе и т. д.
 Исто су тако у спомен тога дана разне цркве
 набавиле велика звона, но највеће је једно по-
 клонио мушкоме манастиру св. Тројице код Ки-
 јева харковски трговац М. И. Барабаш. То је
 звоно тешко 1,200 пуда (1 пуд = 16·379 kgr.)
 а коштало је 25.000 рубаља (1 рубаља = око

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

1:60 фор.). Из тога се види колико Руси љубе своју земљу и владоаца.

Пречасни господин Живојин Милић, свештеник из Вршца (у Банату), који је присуствовао на крунисању у Москви, одликован је од руског цара на преним крестом, јер је 54 године вршио како ваља, дужност пастира православне цркве. Честитамо!

Малоруско православно свештенство у Галицији добија мировину из свог фонда, који износи 400.000 фор. Тај је фонд као што се види врло мален за то, с тога је свештенство тражило, да му и држава помогне. Но влада каже, да ће то само онда учинити, ако јој се да, да она управља тим свештеничким фондом, и ако би по праву влада требала да свештенство православно помаже. „Галичанин“ види у томе владину захтијевању опасност, јер вели: „она је узела у своје руке и православно фонд у Буковини од 100,000.000 фор., па ипак се цркве руше и над њим не господаре православно“. Даље вели: „и државни чиновници имају особите мировинске фондове, јер им државна пензија није доста, па с тога и православно руско свештенство не мора дати таки фонд у туђе руке“. **„П. В.“**

Његово Величанство дозволило је, да се српски народни црквени сабор састане у Карловцима у прољеће 1897. год. Угарски министар предсједник барон Банфи извијестио је о томе саборски одбор, који ће се опет одмах по преображењу састати, да састави све, што ће за сабор требати. Дакле кад се већ један пут и до сабора дошло, јамачно ће све странке гледати, да баце све на страну, те ће само пазити на добро цркве и школе. Ако је истина, да је барон Банфи, обећао, да ће влада тражити само врховни надзор над аутономијом, онда је сад заиста вријеме, да се спасе што год се може. Похитајте сложено браћо, јер може бити послје касно...

Одликовања. Њ. В. руски цар Никола II одликовао је г. Стојана Новаковића, ербијанског министра предсједника и чувеног српског научењака орденом бијелог орла првог степена. А Њ. В. ербијански краљ Александар I. и Њ. Вис. кнез црногорски Никола I. одликовали су српске умјетнике: г. Жарка Савића и гђцу Султану Цијукову, оперске пјеваче, орденима св. Саве и Данилова реда. Честитамо свима!

Њ. Вис. црногорски кнез Никола I. био је у Биограду од 15.—18. јунија у вече о. г. као

гост Њ. Вел. Краља Александра I. Приликом ове свечаности скупио се силан свијет из унутрашњости Србије, па неколико их је иљада дошло и из Аустро-угарске, ма да је забрањено било. Кнез је дошао у 9 сати прије подне посебним возом, дочекао га је краљ и безбројни народ уз бурно клицање „Живио“. Владоци су били на Видов дан прије подне на парастосу у спомен погинулим јунацима на Косову у саборној цркви, гдје су служили митрополит Михаило и нишки владика Инокентије с више од 30 свештеника. Митрополит је поздравио кнеза дивном бесједом, у којој је рекао, да се моле Богу, како би им дао моћи, да се мудро брину за свој народ. Дирљив је био призор, кад је хор зацјевао „Со свјатими упокој“, јер је све у цркви клекнуло, а на свачијем се лицу опажала збиља.

На Видов дан послје подне кнез је посетио академију и дом св. Саве, гдје су га поздравили ученици с патриотским пјесмама.

Видов дан у Сарајеву. Као сваке тако и ове године тужни Видовдан прослављен је најсвечаније. У очи тога дана била је вечерња у новој цркви, а на Видов дан јутрења, литургија и послје тога парастос умрлим члановима друштвеним и погинулим јунацима „во брани косовској“. У 10 сати прије подне било је у стану Друштва „Слоге“ освећење водике и резање креног колача, јер је „Слога“ узела Видов дан за своје крено име. Послје тога говорио је г. Никола Т. Кашиковић, друштвени књижевник и уредник „Виле“. У вече је у згради циркуса била забава с овим програмом: I. дио: „Љубичкој“, словеначка пјесма од * * *, коју је отпјевао мјешовити друштвени збор на опће допадање, те ју је морао и поновити. „Несретни Србин“, од Вл. Јовановића, коју је лијепо одеклемовала гђца Драгиња Видаковићева. „Анђео Срба“, од Др. Јована Пачуа; отпјевао је мушки збор два пут уз бурно пјескање. „Сан на Видовдан“, од Даринке Брашованове декламовала је веома дивно гђца Марица Крسمановићева. Одбор је паметно учинио, што је ту поучну пјесму уврстио у програм. „Гдје си душо“, соло од Зајца отпјевао је уз пратњу војничке музике и бурно одобравање друштвени хоровађа г. *Коста Траван*; два пута ју је отпјевао. „Високи Стеван и Вук Бранковић“, српску народну пјесму отпјевао је уз гусле г. Станиша Цинковић, опанчар, и ако с преки.

даћем. „Крст и круна“, образ из српске прошлости у 4 слике с пјевањем, од Др. Јов. Суботића одиграли су дилетанти на опће допадање. Најбоље је одиграо улогу г. *Сшево Марковић*, управ вјештачки. Види се, да друштво настоји како ће што више одговорити своје позиву. Честитамо му, а нека и у будуће покаже таку марљивост и љубав према српској просвјети. III. дио. *Перање српских народних игара*. Заиста и приличи, да се на Видов дан играју само српске игре. Уопће забава је најбоље испала, а свијета је било прилично, али могло је бити и више, јер хвала Богу сад имамо гдје стати.

Опасност. Српским вјероисповједним школама у Вршцу пријети опасност, да ће се претворити у комуналне. Вршачком управном одбору предложио је државни школски надзорник Карло Шебеста, да се срп. вјероисповј. вршачким школама одузме припомоћ, ако се не претворе у комуналне, јер тобоже нијесу прославили хиљадугодишњицу Угарске како ваља. Надзорник је чак узео дреко говорити, да су ученици дошли на свечаност у подераним хаљинама ради демонстрације, рекао је да се дјеца у тим школама васпитавају у непатриотском духу. С тога су Срби Вршчани држали 8. и 9. јуна о. г. скуп, да одбију ту лажну клевету са својих школа, изјавив најпослије краљу Фрањи Јосифу I. највећу оданост, какву су од увијек Срби одавали аустријском дворцу. Збор је одабрао један одбор, који ће замолити и високопречасног архимандрита г. Гаврила Змејановића, изабраног епископа вршачког, да покуца гдје треба, па да се тај гадни нападај одбије. Боже утврди православије!

Старо јеванђелије. Скоро су поклонили рускоме цару један рукопис старог јеванђелија из 1400. г., а нашли су га забачена у цркви села Сармусакле код Цариграда. Цар Теодосије поконио га је манастиру, који је некад био у томе селу, па кад је манастир разорен, неко га је предао у цркву. Јеванђелије је писано старим грчким словима.

На Петров дан о. г. положен је темељ срп. прав. цркви, која ће бити у лијепој крају, под Игманом у Блажују. Та је црква још одавно била потребита, јер у томе крају има пуно православних села, а цркве још није било. Чак су неки православни ишли и у римокатоличку

цркву на Ступу. У једној идућој свесци донијећемо опис свечаности.

Професор московског универзитета др. Захарин завјештао је и одмах послао прокуратору св. Синода руског Побједоносцеву 500.000 рубаља, да се приходом тога богатог легата даје припомоћ сиромашном свештенству.

На царевинском вијећу доносен је ове године предлог, да се православном далматинском свештенству повиси дотација и тако, који свештеник има парохију преко 2000 душа, примаће 700, а који испод 2000 добиваће 600 форинти годишње. Не би ли и код нас било боље, кад би се нешто тако одредило?

Руски св. Синод одредио је, те су се за православне у Финландији провеле црквене књиге на шведски језик.

Г-ђа Драгиња Драгојла Петровића завјештала у Биограду фонд од 200.000 динара, из кога ће се издржавати питомци православног богословског факултета, или српске духовне академије, кад се једно или друго у Србији установи. Припомоћ ће из тога фонда уживати питомци из свију покрајина, у којима православни Срби живе. Рукујућем одбору биће у дужности одређивати, колико ће се које године примати питомаца на издржавање из краљевине Србије, а колико опет из других срп. покрајина. Заиста важно и племенито дјело побожне и родољубиве Српкиње Драгиње Петровића! Живила!

Старокатолици. Учени професор, издавач и уредник „Међународног старокатоличког журнала“ Мишо, као преставник старокатолицизма, у својој преписци са васељенским патријархом Антимом VII. признаје, да су она начела, што су изложена у „окружној посланици“ васељенске цркве, као одговор на папину „енциклику“ уједно и начела, којих се у свему држе и старокатолици. Дакле и старокатолици су проникнути искреном тежњом „уједињењу цркава“ али та тежња *дише чистим православним духом*, а на тај начин и ми смо за сјединење.

Мравичка црква, по приповиједању старих људи, била је саграђена од простог дрвета на земљи неког спахије у селу Мравици — протопровитерата прњаворског. — Тај спахија, као власник земље, на којој је црква постојала, призове једном све угледније људе из тога села и нареди им, да своју цркву морају за једну ноћ однијети куд било с његове земље — иначе ће

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

их свију исјећи. Људи уплашени пријетњом силног бега, пренесу цркву једне ноћи у оближње село Височане и поставе је на брду „Стражици“. Ма да та црква више није у Мравици, ипак носи име *Мравичка*, која је сада од солидног материјала с лијепим иконостасом направљена.

Његово Величанство благоизвољело је одликовати Вис.-преосвештеног епископа пакрачког госп. *Мирона* орденом жељезне круне II. степена. Честитамо!

Јубилеј г. К. П. Побједоносцева. 15. јуна прославио је 50-ницу у државној служби г. Константин Петровић Побједоносцев, члан државног савјета, обер-прокуратор св. синода, сенатор и прави тајни савјетник. Родио се у Москви 1827. г., а по свршеним наукама ступио је 15. јунија 1846. г. у државну службу. 1868 г. г. Побједоносцев постане сенатор, 1872. чланом државног савјета, а 1880. обер-прокуратор св. синода. Слављеник је много утјецао на покојног цара Александра III. у ослобођењу сељака и судској реформи. Као добар правник много вриједи у државној служби. Осим тога он је важан и за књижевност руску својим многобројним дјелима („Писма о путу нашљедника царевића у Русији“, „Вјечна успомена“ итд.) па и за богословску. Његова „Историја православне цркве до раздјелења цркава“ преведена је и на српски.

Посланство источних патријараха вратило се са свечаности у Москви. „Цариградски Гласник“ вели, да је изасланство поднијело св. Синоду васељенске цркве извјештај о свечаности. Изасланство се хвали, да је свуда с поштовањем примано у Русији и донијело је писмо од Побједоносцева, прокуратора св. синода, у коме се у име цареве захваљује васељенској цркви што је послала на ту свечаност своје представнике. Даље се говори и о добрима, која припадају васељенској цркви у Русији, те вели, да ће се то питање ријешити у корист васељенске цркве. Нада се споменути лист да ће се васељенска црква показати достојна толике пажње те велике православне државе, те ће све употребити, да очува православље, а уважити жеље православних народа, који јој припадају.

Велики добротвори народни. Трговац *А. И. Толмачев*, који је при крају маја о. г. умро у Тамбову, оставио је градској управи око 100.000 рубаља и 1500 десјатина земље (1 десјатина 1.092 хектара), да се од тога подигну четири

основне школе у граду — двије мушке, а двије женске. — Исто тако трговац *А. М. Носов* из Тамбова дао је до сад свега народу око 1,000.000 рубаља. — Трговац *Наришкин* подигао је својим трошком читаоницу од 98.000 рубаља с капиталом од 300.000 рубаља, подигао је учитељску школу, кућу за сиромашне, који се уче по различитим заводима и установио је реалку. — И трговци *Жемарини* пуно су дали на народно образовање. Велики дарови! „П. В.“

Преглед очију. У Мелитопољу у Русији прегледавао је лекар Виноградов очи ученицама женске гимназије, па је резултат ово био: показало се да их је 30% болесних очију. Процент болесних увећава се по разредима. Тако је у приправном разреду у 2 одјела од 80 ученица било болесних очију — 27; у трећем разреду 36 — 16 болесних, а у 7. биле су болесне од 6 ученица — 3. Ширењу болести узрок је: претјерани душевни рад, оскудица у свјетлости, тјескоба и незгодан положај зграде за учење. „П. В.“

Нова статистика. Прошлог прољећа 1895. године учињен је тачан попис босанско-херцеговачког житељства. Дјело је израђено са највећом марљивошћу, те нам износи чист и јасан преглед свега, што у земљи има, а да се може знати ће је шта, то нам казују знаци, који су поред сваког мјеста означени. Из прегледа се види, да Босна и Херцеговина броји: 1,568.092 становника, од којих су 828.190 су мушки а 739.902 женски. Православних има: 673.246, мухамеданаца: 548.632, римокатолика: 334.142, јевреја: 8.213, лутерана: 2.563, калвина: 3.596, унијата: 163, назарена: 63, батиета: 20, јермена: 3. Међу њима има Аустријанаца: 42.018, из Угарске: 24.358, а из страних држава: 4472. Осим тога, војника: 22.944.

По окружијама, Сарајевско има: 235.346, (православних: 72.904), бањалучко: 331.365, (православних: 195.039), бихаћко: 192.513, (правосл. 101.152), тузланско: 361.394, (правосл. 150.814), травничко: 241.250, (православних: 78.448), и мостарско: 229.163, (православних: 74.889). Статистици је, која броји 778 страна велике четвртине, на крају придодата и карта Босне и Херцеговине.

Преглед домаће марве, издаће се ускоро. Да црвени лук не гније, треба га дванут преко лета опкопавати и главице добро земљом загрнути, да их сунце не пече.

Проналазан. Веле, да је неки Димитрије из Јагодине у Србији пронашао вјештину, како се може *прегазиши* преко најдубље воде. Ако буде истина, биће од велике користи.

Госп. Велько Рамадановић отворио је 3. априла о. г. у Пожаревцу (Србија) школу за глуво-нијеме. У тој школи учиће се говорити, читати и писати, а поред тога мушка дјеча учиће обућарски и кројачки занат, а женска ручни рад.

При крунидбеној свечаности у Москви, и дијелењу царских дарова на Ходиноском пољу било је 600.000 душа. Стиска и отимање о дарове била је толика, да је преко 2000 душа остало мртво. Цар је заповиједио, да се породицама погинулих и осакаћених изда по 1000 рубаља, а мртви да се о његовом трошку саране. Парастосу умрлих присуствовао је у цркви сам цар и царица. Осим тога подиже се и зграда за дјечу погинулих.

Француска република анексирала је острво Мадагаскар код западне афричне обале. Том приликом учинила је једну хришћанску дужност, јер је уништила ропство на томе острву.

Изложба у Њижнем Новгороду. И Руси су отворили у Њижнем Новгороду своју изложбу. Ова нам изложба показује све, што имају Русија, Сибирија и Кинеска. По томе се може мислити о њезиној величанствености. Изложба је отворена 9. маја о. г. пошто је одржато благодарење.

Изложба Лужичких Срба. Наша браћа Лужички Срби отворили су у Дражђанима занатлијску и умјетничку изложбу, уз коју има и етнографско одјелење, по коме се види културно стање те наше сјеверне браће.

Књижара Јоце Пуље у Земуну набавља сва књижевна издања из Краљевине Србије.

У некијем мјестима ради се на томе, да се дјеца из основних школа због велике врућине и запаре љети по подне *никако не обучавају*. А шта да рекнемо за једну нашу црквену општину, која тражи од својих учитеља, да се љети предаје од 7—11½ прије, и од 2—6 после подне?!

1895. г. било је у Петрограду 337 школа и то: 174 мушких, 151 женских и 3 мјешовите, које је градска управа издржавала; 2 школе издржавало је гувернијско земство; 1 школу плаћала је црква, а за 6 школа бринула су се разна друштва и лица. Недјељних школа било је 19, а 16 их је град издржавао. Ученика је било 9688, ученица 8398; на једну је школу пројечно долазило 54 ђака. Учитеља је било свега 414 (духовног и свјетског звања 132 за вјеронауку, 36 учитеља и 337 учитељица за опће предмете и 41 учитељ за цјеније). Од њих су око 17% имали више образовање, а остали средње и специјално педагогичко. Од ученика је 95% правосл. вјере. За те све школе потрошено је 672,529 руб. и 93 коп. „П. В.“

Кућа од 200 катова, коју намјеравају два богата американаца у Њујорку подићи биће највећа на свијету. Имаће 100.000 засебних одјељења и дућана и тако ће под једним кровом стајати 400.000 душа. На спратове пењаће се електричним колима. У њој ће бити: гостијона, аптека, докторâ, сваке врсте дућана, позоришта и цркава; а велики кров служиће за шетњу и башчу. Права американска работа!

Књижевне вијести.

„*Altkatholik*“. Organ für die Interessen der deutschen Volkskirche. Цијена је „Старокатолику“ за Аустрију 1.50 фор., а за остале земље 4.50 фран. Излази у Бечу сваког 1 и 15. Препоручујемо овај лист свештенству, које зна њемачки, јер ће се моћи бар донекле упознати са стањем цркве, која је презрела папске заблуде.

„*Filioque*“ одговор „Католичком Листу“ на чланак „*Filioque i pravoslavje*“ од С. М. Веселиновића, професора богословије београдске. Цијена ?

Духовна библиотека за народ. Књига III. приредио протојереј Алекса Илић. Цијена 1 круна.

Глас из цркве. Под тим насловом прештампане су из „Срп. Сиона“ врло поучне беседе протојереја и ректора карловачке богословије госп. Јована Вучковића. Књига износи 12½ табака, а цијена јој је *само 50 новч.* Ради лаког језика, којим се цијењени писац у говорима својим служи, ради језгровите поуке и занимљивости ми ту књигу препоручујемо нашем свештенству. Поруке се шаљу: српској манастирској штампарији у Карловце (Сријем).

Седми извјештај о православном срп. богословском училишту у Ср. Карловцима. Школека година 1895.—96. Саставио протопрезвитер Јован Вуч-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ковић, проф. богословије и пр. ректор богословског училишта. Ср. Карловци. Српска манастирска штампарија 1896.

Из овог извјештаја дознајемо, да је у овом богословском училишту радило: 1 ректор и 8 наставника. Предмети су били: *увод у богословље, библијска наука, историја хришћанске цркве, историја православне српске цркве, догматичко богословље, полемичко богословље, морално богословље, литургија, омилијска и омилијска вјезба, пастирско богословље, катихетика, црквено право, педагогика, црквено-словенски језик, новозавјешти грчки језик, црквено појање и правило, ичеларство, дијететика, црквени званични стил и руски језик* (необвезно). Училиште је добило устав, а управа се нада, да ће се установити и интернат и практична вјезбаоница за слушаоце богословије у богослужењу, читаоница и библиотека. Наставници су вршили дужност уредно, а слушаоци су се у главном владали добро и учили. За тим се управа тужи на нехајност према друштву св. Јована Милостивог, које је установљено, да потпомаже сиромашне слушаоце; надала се, да ће бар имућнији свештеници обазрети се. Библиотека је прилична. Слушалаца је било у сва 4 разреда 86. Редовних слушалаца полагало је испит 78, а 8 их је одложило за идућу годину. Положило га је 51, слабу оцјену добило је из једног предмета 13, а из два 10 слушалаца; 4 су одступила.

Десети извјештај велике гимназије у Сарајеву објављен на крају (XVI.) школске године 1894/5. Сарајево. Земаљска штампарија 1895.

Садржај: Dr. Karlo Patsch, Rimske pomoćne čete (alae et cohortes auxiliares) u provinciji Dalmaciji.

II. Школске вијести.

Наставника је било 32, а ученика 3506. Из Босне и Херцеговине 258, православних 181. Не знамо шта је узрок, те од толиког броја православних мало их матурира сваке годмне.

Извјештај о српској вишој дјевојачкој школи у Новом Саду на крају двадесетдруге а школске 1895./6. године. Књига деветнаеста 1896.

Садржај: Евежахија Бл. Арсића рођ. Цинцићева од Др. И. О. — II. Власти и старјешинства. — III. Наставна школека. — IV. Важније наредбе и отписи. — V. Учила. — VI. Фонд школски. — VII. Извјештај о бесједи. — VIII. Здравствено стање. — IX. Припомоћ ученицама. — X. Ученице и њихове оцјене. — XI. Летописе. XII. Школска објава. Ученица је било свега 115.

Матица српска у Новом Саду поодавно издаје књижице из задужбине Петра Коњевића; 58, 59 и 60 свеска носи наслов „Чувајте се силовитог пића“, а 61, „Неједнака браћа“. Књижице су врло корисне и свака стаје само 10 новч, а тога их препоручујемо нашем свештенству и народу.

Неговане домаће живине, превео Андрија М Матић професор. Књига има 144 стр., а цијена јој је 1 круна. Добива се у књижари Браће М. Поповића у Новом Саду. У књизи је изложено како ћемо неговати и лијечити: кокоши, гуске, патке, туке и голубове.

„Народно Здравље“. Лекарске поуке народу. Уређује Др. Милан Јовановић-Батут у Биограду. Стаје ван Србије 4 круне годишње. Препоручује се.

Албум босанско-херцеговачких пјесамa. Сабрао и за гласовир удесио С. Босиљевац. Наклада књижаре Лав-Хартмана у Загребу. Цијена 1 ф. 50.

Јавне благодарности.

Потписани одбор српског пјевачког друштва „Слоге“ добио је са више страна — а особито од дичних Срба Мостараца — многе брзојавне и писмене честитке, приликом братског састанка дичног српског пјевачког друштва „Гусле“ са овим друштвом; — па како овај одбор није у стању сваком засебно захвалити се на указаном сјећању, то за своју најугоднију дужност сматра, да се свима овим путем најусрдније захвали, кличући им: Слава!

Не мање обвезаним се сматра овај одбор захвалити и својој браћи Србима Сарајлијама,

који су примили наше миле госте у свој стан и најискренијим гостољубљем их предусрели — и тиме много допринијели те је дочек био усрднији и љепши. Хвала Вам, браћо! Живили!

Из 72. редовне сједнице, држане у Сарајеву 3. јуна 1896.

За одбор:

Тајник:

Предеједник:

Стево Калуђерчић. Глигорије М. Јефтановић.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину старајући се о бољитку наших св

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

божанствених храмова благоизвољела је ново подигнутој срп. православној цркви у Трубуру протопрезв. петровачког даровати: св. јеванђеље, апостол и октојих — осмогласник I и II. дио.

За речени дар сматрам пријатном дужношћу у име одбора више споменуте срп. прав. цркве овим изјавити милостивој дароватељици најуљуднију благодарност препоручивши се и у напријед милостивој благонаклоности.

У *Петровцу* маја 1896.

Надзир. прот.
К. Новаковић.

Што се је лијепи број срп. правосл. храмова божих, у којима се топле молитве уздижу Свемогућему Творцу — подигао у милој нам отаџбини Босни и Херцеговини и што су они снабђевени са најпотребитијим утварима и црквеним књигама, има се највише да захваљујући, уз пожртвовање народа ц. кр. заједничком министарству и високој земаљској влади, који су увјек споразумно радили и очински се бринули за напредак наше св. цркве, те су свагда били готови, да јој морално и материјално у помоћ притеку — гђе је то затребало и затреба, као што су то и овога пута ц. кр. заједничко министарство и висока земаљска влада доказали даровавши нам: два свештеничка одјејанија, сосуде (са једном звјездицом и диском одвише), дарохранионицу, кутију са прибором за причешћивање болесника, два велика чирјака, два

мала, дикирије двоје, једно велико кандило и три мала, кадионицу и цвијет (полијелеј) са 6 свијећа као и од књиге: св. јеванђеље, апостол и два четворогласника т. ј. I. и II. свеска.

На овоме лијепоме дару и племенитоме чину високог ц. кр. заједничког министарства и високе земаљске владе, као и за својско старање за нашу срп. прав. цркву поред синовеке вјерности најердачније се захваљујемо.

За одбор срп. прав. цркве смољенске протопрезвитерата петровачког.

У *Петровцу* маја 1896.

Надзир. прот.
К. Новаковић.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину благоизвољела је поклонити нашој цркви у Грачаници: 1 Еванђеље, 1 Апостол и 2 Октоиха у врло лијепом повезу, те потписата ерско-православна црквено школска општина сматра за своју пријатну дужност Високо-истој овим путем изразити најдубљу захвалност на поменутом дару.

Ерско-прав. црквено школска општина

У *Грачаници*, 4. маја 1896.

Михаило Х. Стевић,
председник општине*).

*) А како и свештенички потписе? Ур.

Ч и т л о.

† Жил Симон, чувени француски научњак, књижевник и државник умро је у 82. години. Покојник се родио у Лоријану (департман Морбијана) 27. децембра 1814. год. Био је најприје учитељ основне школе у Паризу, а за тим је предавао дванаест година историју филозофије у парижкој Сорбони. 1861. г. Жил Симон, постане члан француске академије наука. За фебруарске револуције 1848. г. ступи у политички живот. После је 1870. г. био је министар просвјете. Увијек је бранио слободу штампе, бринуо се за народну просвјету и радио за поправак радничког стања. Као уредник листа „*Sicéle*“ 1876. препоручивао је републиканцима умјереност и

слогу. Жил Симон је поштовао свачију слободу савјести и вјеру; чак је штитио и вјерска удружења, па био је и председник једнога „против атеизма“. Покојник је био сарадник многих листова, а при крају живота подигао је лист „*La Revue des familles*“. Многа су му дјела преведена на стране језике. Вјечна му успомена!

† Славко Петковић, гимназиста VIII. разреда велике гимназије, сарајевске рођен у Бос. Градишци 6. марта 1876, умро од сушице 25. маја о. г.

Неумитна и ником непраштајући смрт одузе живот младићу, кога је свако, ко га је год познавао, волно и цијенио; отрже родитељима наду и сву узданицу, уцвијели родбину, познате и

пријатеље. По свршетку срп. осн. школе у своме родном мјесту, пок. Славко свршио је два гимназијска разреда у Пожеги (Славонија) с одликом, а остале науке, уз владину штипендију, продужио је на вел. сарајевској гимназији с најповољнијим успјехом, а са истрајношћу, коју може један млад човјек на школама да издржи. и, таман да матурира и продужи своје образовање на свеучилишту, а оно смрт му прекиде жиће на велику жалост рода и штету домовине, којој је својом спремом много обећавао.

Ко је год познавао пок. Славка, могао је у њему увиђети младу људску снагу, пуну воље и мара, пуну идеала и поштених намјера; могао је у њему прозрети душу обдарену смиренешћу и многим врлинама, — могао је предвиђети, да би служио на срећу људима. Ко је покојног Славка мало боље познавао, увјерио се, да је љубио своју вјеру и народност српску и био поштена карактера. У похвалу покојникову дало би се много, и то само лијепог и похвалнога, рећи, што је занета ријеткост међу данашњом младежи; с тога је баш и теже за ожалашћене родитеље, који у њему гледаше наду и потпору у својој старости. Свак може себи лако преставити тугу и велики душевни удар за родитеље, који таквога сина и у таквом цвијету младости изгубише.

Погреб покојников био је у Бос. Градишци 26. маја о. г. Спровод је био величанствен и дотле не виђен. Мушко и женско, старо и младо, испратило је драгог покојника до вјечите му куће на српском гробљу на „Насипу“. Надгробни дирљив говор при опијелу у цркви држао је српски учитељ г. Милош Костић, с којим је присутне тронуо и до плача довео.

Ожалашћеним родитељима пошљи Боже утјеху, да тако грдни пораз јуначки издржати могу; а честитому Славку подари блажену радост у вјечном покоју!*

Манојло Борђевић, Призренац, уредник званичног листа Краљевине Србије „Српске новине“ и познати српски књижевник умро је у Београду

*) У недељу 26. гимназисти су давали свечан парастос у новој срп. правосл. сарајевској цркви. Од осмошколца умољено је више свештеника да служе, а цркв. пјевачко друштво „Слога“ одговарало је на јектанијама са црквеног кора. Хвала ђацима, који тако знају цијенити свога ваљавог друга!

23. јуна о. г. Покојник се родио у Призрену, али као велики родољуб, морао се је преселити у Србију. Написао је доста чланака по разним политичким и књижевним листовима и неколико драма, од којих му је најбоља „Слободарка“. Бог нека га прости и помилује!

И з ј а в а.

У 10. броју „Бос. Виле“ на страни 163. описујући г. „С. М.“ банкет, који је даван у почаст срп. прав. црквеном пјевачком друштву „Гусле“, стоји, да сам се ја захвалио госп. Војиславу Шоли на здравицу, управљену нашем свештенству, настављајући како се „ова здравица коснула свију, а посебно браће Мостараца и срећа да као гости не хтједоше мутити ово веселе и народно славље!“

Мене је изненадио тај навод г. С. М., па шта сам знао друго и мислити, него ли признати да је то свагдашњи излив мржње неке овдашње браће, која против мене говоре и раде увијек за 5 година, од како сам у Сарајеву.

Изјављујем, да ја ни мислио нијесам кога мојим одговором вријеђати, а што господа криво тумачише смисао мојих ријечи, то је њихов посао. Г. уреднику Кашиковићу казао сам то, па ми је чудно, да то није примијетио у своме листу! — Ја у моме раду, вјеровању и заступању наших црквених и народних светиња не треба учитеља; а радићу одсад као и досад. Букач нигда био нијесам нити ћу од сада бити, а ко може факта изнијети на сриједу и доказати, да ја, у којима било стварима, нијесам на свом мјесту, бујрум — са фактима на сриједу! Цркви православној и народности српској вијеран сам и вијеран ћу томе остати. Изазивати никога нећу, а ко ми у моје човјечанско, црквено и српско право дирне, знам ће и кад ћу то бранити моћи. — Нама је свима наша српска народност мила и драга, али је неби требало на „бубањ“ износити што неки одавно чине, и то само голим фразама. С таким послом нећемо далеко стигнути. Опадати другога, гадна је и грјешна ствар, а сваки грјех казне и божији и љуцки закони.

Ст. Н. Давидовић,

прото и члан конзисторијални



WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

С благословом и дозволом Његове Светости преузвишенога Господина

Георгија Бранковића,

патријарха српскога, православнога архиепископа и митрополита карловачкога и т. д. и т. д.

изилази до који дан књига под натписом:

МАКАРИЈА

МИТРОПОЛИТА МОСКОВСКОГА

ПРАВОСЛАВНО

ДОГМАТИЧКО БОГОСЛОВИЈЕ.

ДРУГИ ДЕО.

По трећем издању превео и гдегде допунио

МИТРОФАН ШЕВИЋ,

архимандрит хоповски.

Књига ова на великој осмини износи до 25 штампаних табака, а цена је књизи овој четири круне, а за краљевину Србију четири динара.

Књига је ова намењена слушаоцима православних богословија, пречасном свештенству и сваком, који је рад да се упозна са догматичким учењем цркве православне.

П. н. г. г. претплатнике на први део те књиге учтиво умољавам, да изволе обновити претплату и на други њен део. — Прешилашу ваља сласти „поштанском напуштеницом“ на поштанскога, а књига ће бити сваком прешилашнику достављена одмах поштом franco. — Скупљачима дајем једанаесту књигу на дар.

Код потписанога може се добити још први и други део за цену од осам круна, а за краљевину Србију за осам динара.

Молимо учтиво штована уредништва српских листова да изволе бесплатно прештампати овај позив.

У манастиру Хопову,

на св. мученика Јустина филозофа 1896.

Митрофан Шевић,

архимандрит

Manastir Hopovo, p. p. Irig (Slavonija)

Натјечај.

I.

Почетком школске године 1896./7. расписује се натјечај на 12 (дванаест) штипендских мјеста по 200 фор. на школску годину, за оне ученике великих гимназија у Сарајеву и Мостару, који после довршених прописаних наука, намјеравају да се посвете научивању богословије у источно-православном богословском училишту у Рељеву.

Од тих 12 мјеста подиелиће се шест (6) мјеста припадницима Сарајевске Митрополије а по (3) три мјеста припадницима Мостарске и доњ. Тузланске епархије.

Натјечатељи за ове штипендије морају својим ваљано обложеним молбеницама припослати и писмену обвезницу (реверс) да ће свршивши гимназиске науке, прећи у источно-православно богословско училиште у Рељеву, а у противном случају, да ће уживану штипендију вратити земаљској влади.

Ту обвезу има такођер да потпише, отац дотично старатељ молитељев.

Ваљано инштруиране молбенице ваља надлежном котарском уреду предати најдаље до 20./8. Аугуста о. г.

У Сарајеву, 6. Јула
24. Јуна 1896.

Земаљска влада за Босну
и Херцеговину.

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ

РАДЊА ЗА ЦРКВЕНА ОДЈЕЈАЊА, УТВАРИ И СВЕШТЕНИЧКА ОДЕЛА

Земун „ТРИ ГОЛУБА“ бр. 484.

Препоручују своје богато стовариште црквених утвари, као: Путира, Крстова, Полијелеје, Петохлебница, Венчала, Крстионица, Кадioniца, Кандила, Сасуда за топлоте, Рипида, Дарохранилница, Мирносноница, Свећњака, Икона целивајућих и свечарских у разном формату, евангелија и свију црквених књига у малом и великом формату.

Црквеног шивеног одјејања у великом избору: Одежди (фелона), Стихара, Епитрахиља, Појасева и Наруквица, Плаштеница, Барјака, Неба, Покривача за часне трапезе и налоње, Набедреника, Орара и Наруквица, Архијерејских окрута, Митри и Бројаница.

Свештеничког носећег одела у великом избору:

Антерија од разне материје, чоје и первијана.

Џубета " " " " "

Раса " " " " " по прописаном кроју.

Камилавки за монашко и мирско свештенство и Протојереје, Појасева: архијерејских, архимандритских, протских и свештеничких.

Свега наведеног има готовог, а примају се и поруџбине, које се брзо извршују. Еспап је најбољи и даје се гаранцијом. Крој правилан и вештачки. Израда добра.

Иконостаса за цркве потпуно састављених; иконе у строго православног типу под гаранцијом и стручним комисијским прегледом израђујемо.

Примамо на оправку црквене утвари и одјејања, као и барјаке.

Све наведено продајемо и израђујемо по врло умереним ценама.

Очекујући многобројне наруџбине

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ,

радња за црквена одјејања, утвари и свештеничка одела.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА